

ENGLISH TEXT BOOKLET ENCLOSED

arşiv serisi

Muammer Karabey Koleksiyonu

BOOK & CD

Osmanlı Marşları

THE OTTOMAN MILITARY MUSIC IN 78 rpm RECORDS

ODEON ORKESTRASI
HAFİZ YAŞAR
Zati Arca Yönetiminde
MIZIKAY-I HÜMAYUN ORKESTRASI

KALAN

Muammer Karabey Koleksiyonu

arşiv serisi

Osmanlı Marşları

KALAN

I. Mehterhane Perine Bando: Mızıkay-ı Hümayun

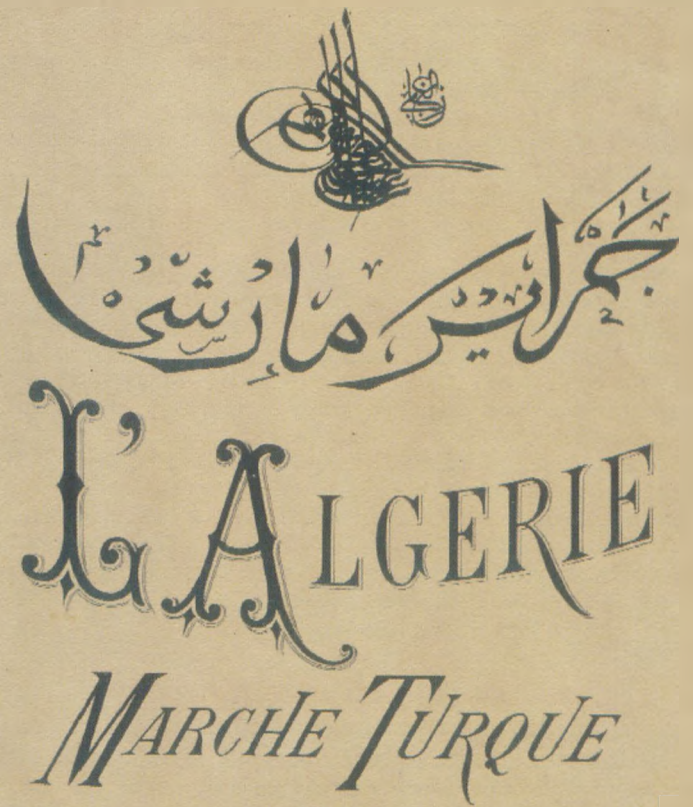
Sultan III. Selim'in gerçekleştiremeyen girişiminin ardında; Yeniçeri örgütünü dağıtmak, **Nizam-ı Cedid** adı altında *Yeni Tarz* bir ordu yaratabilmek düşüncesi yatar. Avrupalı devletlerin ordularını yenilikçi yöntemlerle güçlendirme çabaları, Osmanlı ordusuna benzer önlemleri almak ihtiyacını duyurmuştu. Oysa; savaş yeteneğini kaybetmiş, disiplinden bir hayli uzak, başına buyruk davranışlarıyla imparatorluğu sıkıntıya sokmayı sürdüren yeniçeri örgütü aynı zamanda padişahının canına kastedecek kadar da isyankâr bir ruha sahipti. Çıkan ayaklanmayla III. Selim önce tahtından, sonra da canından oldu.

Sultan II. Mahmut; yeniçeri ordusunu ortadan kaldırarak, yenileşme hareketinin önünde duran büyük engeli aşmış oldu. Bir zamanların gözde askerleri, 1826 yılının 16 Haziran günü başlatılan **Vak'ayı Hayriye** eylemiyle toparlanmasına fırsat tanınmadan, kısa zamanda imha edildi. Yılların birikimi ve hıncıyla yeniçeri karşıtı kitlesel bir eylem başlatıldı. Yeniçeri karşıtlığı toplumun her katında o kadar yaygınlaşmıştı ki mezarlıklar bile saldırıya uğramış, taşları kırılan yeniçeri mezarları dümdüz edilmişti. Bu ocaktan geriye bir tek mehterhane kalmış, yeniçeri bandosuna dokunulmamış yaşamasına izin verilmişti.

Ordu, **Asakir-i Mansure-i Muhammediye** adı altında yapılandı. Avrupalı askeri danışmanlar giyimi, donanımı, örgütlenmesi Avrupalı örneklerine benzeyen bir ordu yaratmaya çalışıyordu. Tören yürüyüşleri sırasında çıkan umulmadık bir sorun sorumluları düşündürmeye başlamıştı. Batılı tören yürüyüşüne göre eğitilmiş bu askerlerin mehtere ayak

SULTAN III. SELİM

pour PIANO

uydurması mesele oluyordu. Kös sesleri arasında eteklerini savu-
ra savura yürüyen mehter, töreni bozuyordu. Birliklerin çalın-
makta olan eski tarz musikiyle uyuşması mümkün değildi. İş-
te; mehterhanenin kapatılarak yerine Batı tarzı bir askeri
bando kurulması fikri, bu sorunla gündeme gelmiş oldu.
Mehterhane-i Hümayun kapatıldı. İlerde Mızıkay-ı Hüma-
yun adını alacak olan askeri bando ve konservatuvarın te-
melleri atıldı. (1827)

Bir fermanla 1839'da okunarak resmen ilan edilecek
Tanzimat hareketinin ilk somut girişimi, yeniçeriliğin kal-
dırılması ve mehterhanenin kapatılmasıdır. Bu girişim; bir
dizi siyasal, toplumsal, hukuksal değişikliğin de öncüsü ol-
muştur. Yenileşme ilk ürününü - bir askeri gereksinme ola-
rak-Tanzimat ilanından on iki yıl önce musiki alanında ver-
miştir. Askeri Mühendis mektebi, Harbiye ve Tıp mekteple-
rinin açılması, Avrupa'ya öğrenim için öğrenci gönderilme-
si, 1834'de posta örgütünün kurulması, ilk resmi gazetenin
yayınlanması, Tanzimat'ın hazırlayıcı unsurlarıdır. Alt yapı kurum ve organları-
nın oluşturulmasından sonra 3 Kasım 1939'da okunan **Gülhane Hatt-ı Hümayun** u
ile Osmanlı İmparatorluğu; birey, azınlık ve kadın hakları başta olmak üzere pek
çok alanda kendini-yasal düzenleme sözü-vererek bağlamış, uzun yıllar sürecek
olan Batılılaşma serüvenine girişmiştir.

II. Türklerde Askeri Musiki ve Mehterhane

Osmanlı ordularının Avrupa içlerine kadar seferler yapmasına bağlı olarak, on
altıncı yüzyıldan itibaren 'Türk esintisi'nin Avrupa'yı sardığı, pek çok etkinin yanı
sıra mehter müziğinin Batı sanat müziğini etkilediği sıkça söylene gelen bir gerçek-
tir. Askeri bandonun savaşçılık ruhunu teşvik ederek muharıpleri çoşturma, barış

SULTAN II. MAHMUT

zamanında yürüyüş yapan birlikleri disiplin içinde tutabilme özelliği Türkler tarafından erken keşfedilmiştir. Kökleri Hun İmparatorluğuna uzanan bir gelenekle, Türkler musikiyi askeri alanda etkin ve işlevsel bir biçimde kullanmışlardır. Özellikle savaş sırasında devamlı vurulan kösler ve çalınan marşlar ordunun maneviyatı üzerinde önemli bir rol oynamıştır. 1732 yılında Amsterdam'da yayınlanan **L'etat Militaire de Empire Ottoman** isimli kitabında Marsigli bu özelliği şöyle anlatmıştır: *Türkler ordularında esasî müsademe [savaşma, Cenk etme] ve sada üzerine kurulmuş olan müzik aletleri kullanırlar. (...) Bunlar resmi günü debdebeli göstermeye yarar. (...) Bu müzik aletlerinin yalnız olarak meydana getirdiği çeşitli sesler gerçi kulağı sağır edici ise de, davul aracılığıyla bu acı sesler değiştirildiği gibi özellikle tümü birleşirse meydana gelen uyum oldukça güzel olur.* (Cevdet Paşa...Tarihî Askerî Osmanî...1881)

Araştırmacı, Musiki Tarihi ve Teorisi öğretmeni Mahmut R. Gazimihal 1961 yılında yayınlanan **Musiki Sözlüğü**'nde; Türklerin askeri musiki tarihini, Mehterhane maddesinde şöyle anlatmaktadır:

"Kaşgarlı Mahmud divanında, Balasgun Türkmen hakanının maiyet mızıkasının nöbet vuruşlarından bahsederek, bu takıma en az milâd yüzyıllardan beri "tuğ" denilmiş olduğunu anlatıyor ve çalgı adlarını ayrı ayrı maddelerde bildiriyor. Milâttan iki yüzyıl önce aynı Balasagun yakınlarına kadar vazifeye (seyyah olarak) gelen bir Çin generalinin Hun çalgılarından bir takımını dönüştürerek Çin'e götürerek bunun sarayda çalınmaya başladığını günün Çinli kronikcisi [tarihçisi] kayda geçiriyor. Bütün bunlar Orta Asya Türk Askerî mızıkasının İslâmiyetten yüzyıllar önce bile örneklik bir durumda bulunmuş olduğuna delildir. Tuğ takımında yer alan çalgılar şunlardır. Yurağ (--zurna), borguy (-- boru),

SULTAN ABDÜLMECİT

Piyano için düzenlenmiş
MAHMUDİYE
MARŞI
nota kapağı
(İlk Osmanlı
Ulusal Marşı)

tümrük (--davul), küvrük (--kös), çarığ (--zil). İslâmiyetin ilk yayılma çağında bu takım tarzı İran'dan sonra Fas'a kadar da yayıldı. Kıpçak ve Anadolu ülkelerinin malı oldu ve nihayet Avrupa'yı belki de kışkırtmakta gecikmedi. (...) Osmanlı imparatorluğunda vezirlerin tuğ sayısına göre, birer konak mehterhanesi vardı. Resmî, özel, ordu ve kalelere mahsus olmak üzere imparatorluğun dört bir ülkesindeki ve en uzak serhadlerindeki beş vakit mehterhane növbetleri, [mehterhanenin verdiği düzenli konser] açık hava fasılları dinletirlerdi. On binlerce davul, zurnacı mevzuuydu. Esnaf loncaları "çırak, kalfa, usta" gelenekleri vardı. Tanzimata yakın yıllarda orduda yerini "bando muzika"ya terk edilerek resmen lağvedilen mehterhane (1826), köylümüzün hatırsayar gönlünde hâlâ bütün sıcaklığıyla yaşıyor; oralarda hâlâ "davulsuz, zurnasız düğün olmaz" denir. (...)

Orta Avrupa mehterhaneyi Türk elçi alaylarındaki ahengiyle daima tanıdı. Evliya Çelebi Türk idaresindeki Budapeşte'nin mehterhanesine dair olan müşahedesi-

④

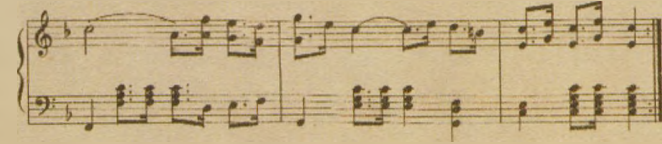
MEHTERHANE-İ
HÜMAYUN
Dokuz kat mehter

ملی شین نین سلطانینی

MARCHE IMPÉRIALE OTTOMANE

G. DONIZETTI PACHA.

Arrangée pour Piano
par G. AVOLIO.

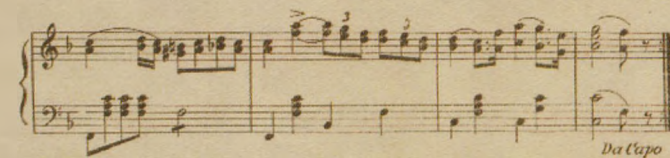
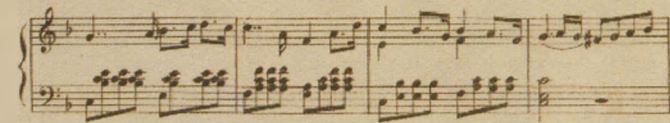
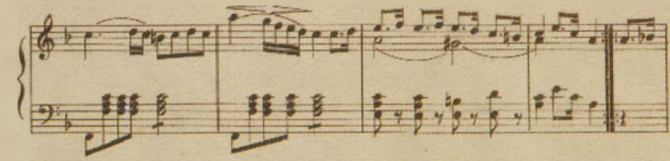
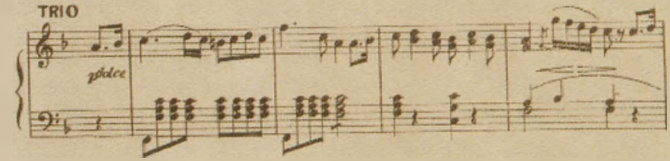
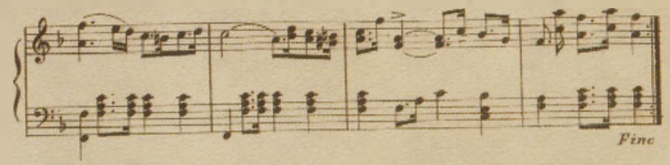

MAHMUDIYE M.
(2.sayfa)

ni [gözlemine] şöyle not etmişti: "Her gece Budin sarayı kurbünde [yakınında] mehterhane kulesinde dokuz kat Mehterhane-i Osmani çalınır, her gece iki bin neferat [askerler] ta be - sabah [sabaha kadar] pasbanlık [nöbetçilik] ederler". (XVII. Yüzyıl ortaları)... Almanlar cephelelerinden tanıdıkları için "Yeniçeri mızıkası" adı oradan dillerinde kaldı. Alman ve nice Orta Avrupa hükümdar, prens, margravları aslına uygun mehterhanelere sahip olmayı daima istemişler, epey uğraşır taklitlerini kurdurmuşlar, fakat kesin netice elde edememişlerdi. (...) Bu şiddetli arzudan Batıda "bambaşka mızıklar yetiştirilmek" isteği doğmuştur denilebilir XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında meydana getirilen bir nevi mızıkaya "musique Turque" adını verdiler ki, nefesli ve vurmali sazlardan teşekkül ederek her takım büyük bir velveleye [gürültü-patırtı] çalıyordu. Her unsuruyla birer yeni tertipten ibaret ses ve dekoru, asrın **Türkkârî** (-- Turqueri) moda düşkünlüğünün bir neticesi olmuştu. İspanyolca **a la Turca**, İtalyanca **alla Turca**, v.s. vasıfları işte o taklitçilikten hatıra kalmıştı. Hayali "müzik Türk" takımlarının yerine asıl **banda**'ların nizamlı kadroları kurulmakta gecikmedi. Saz yapımının ilerletilmesi bu gelişmeyi orada sağlamakla kalmayıp, edinilen ilk tecrübelerin takım örnekleri bu sefer İstanbul'ca da tercih olunmakta gecikmedi. Çünkü yeniçerilerin ilgisi [kaldırılması] yoluna gidilmişti. (...)

Fransız tarzında bir **banda** İstanbul'da ilk olarak III. Selim'e gösterildi. 1795 nisanında İstanbul'a gelerek derhal gösterdiği yeniliklerle dikkati çeken Fransız elçisi Reymond de Verninac, padişahı ilk ziyaretinde önünde bir bando mızıkaya ve bir müfreze Fransız askeri bulundurmuş, arabası bunları takip etmişti. Fransız askerleri tüfeklerinin ucuna süngü takmışlardı. Elçi bu "muhteşem alay" ile saraya gitti. Padişah yeniliği terveci [rağbet etmek, ilgilenmek] ettiyse de, böyle arzularına binaen [bu nedenle] öldürüldüğünden, yerine geçen Sultan Mahmud bu konuda kesin teşebbüsü ele alabildi. İlk banda öğretmeni, İstanbul'da bulunmakta olan Fransız tebealı Monsieur Manguel isimli 'tambur-majör' oldu. (Bahsi geçen elçilik bandosunun zabitanının de bu zat olması muhtemeldir.)"

Musiki sanatını; şehzadeliği sırasında aldığı eğitimde temel derslerden biri olarak

öğrenen Osmanlı hanedanı pek çok besteci yetiştirmiştir. Sultan III. Selim (1761-1808) besteciliği neredeyse devlet yöneticiliğinin önüne geçen, 'deha' seviyesinde başarı gösterebilmiş sultan bestekârlardan biridir. Mevlevî ayinleri, 43 sözlü, 39 saz eseri bestelemiş, Türk musikisine 13 yeni makam kazandırmıştır. Bu yenilikçi ve sanatsever Osmanlı sultanı; kız kardeşi Hatice Sultan'ın Beşiktaş Sarayı'nda Avrupalı hanımların org çalarak yaptıkları dansı seyretmiş, bir benzeri gösteri için Hicri 1207 -Milâdi 1793- yılında sarayına "Frenk rakkasları" davet etmiştir. Dört yıl sonra 1797 yılında Topkapı Sarayı bu kez bir opera heyetini konuk etmiştir. Topkapı Sarayı kitaplığında bulunan ve sultanın yakınlarından bir "sır katibinin" oldukça öznel görüşlerini yansıtan ruznamede bu temsilinden şöyle söz edilmiştir.

"...Dün gece Topkapı'da Ağa yerinde opera adlı ecnebi oyunu gösteren Frenklerin temaşa ettikleri çalgılı, çengili oyun ve konuşmaları ve dimağa sıkıntı ve nezle getiren is ve pasları ve taklitleri hatırlanıp söylenilerek eğlenildi" (eğlenildi).

Bu ve benzeri pek çok önemli bilgi ve belgeyi dört ciltlik; **Türk Tiyatrosu Tarihi** isimli başyapıtının ikinci cildinde bize aktaran R.Ahmet Sevensgil, şunları da yazısına ekler:

"Garp san'atı ile yapılan bu temaslara elbette Garp cemiyeti ile olan temaslarımızın artması nisbetinde genişleyecekti; nitekim öyle oldu. Avrupalılarla münasebetlerimizin çoğaldığı on dokuzuncu asrın ilk yarısında daha Tanzimat fermanı ilan edilip Osmanlı Devletinin Avrupa usullerine göre düzenlenmesi hareketi karar altına alınmadan önce, İkinci Mahmud'un saltanatının son zamanlarında Beyoğlu'nda Avrupa eğlencelerinin yayılmaya başladığını görürüz. İstanbul'da oturan Fransız ailelerin evlerinde Fransız repertuarından piyeslerin hususi eğlenceler şeklinde temsil edildiğini, birçok Türklerin bu temsillerde davetli olarak bulduklarını, Üçüncü Selim zamanından başlayarak Türklerin tiyatro kelimesini bildiklerini muharir Adolphe Thalasso söylüyor".

Kıyâmet
2026UL
UĞRANUSUĞRAN QUGRI QURULAN ŞARHS F

ŞARHS F. ERBESUSUSUNERKUR ŞURBUNUR. QURULAN ŞARHS F.

M. CERRAHYAN

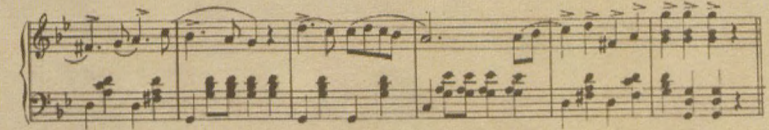
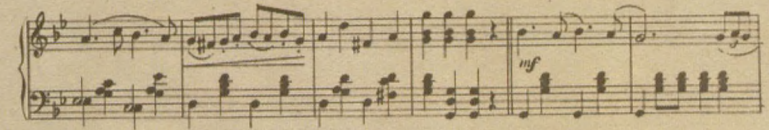
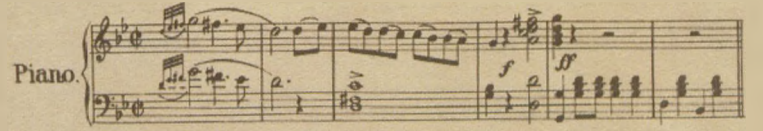
Mihran Cerrahyan'ın
II. Abdülhamid tahta çıkışının
13. yıldönümü için bestelediği
TEMENNİ MARŞI
nota kapağı

III. Çok Sesli Müsiki ile Tanışma ve Etkileri

Tanzimat Osmanlı kültürünü; roman, tiyatro, opera, bale, operet, kanto, gibi sanatlar tanıştırdı. On dokuzuncu yüzyılın başlarından itibaren İstanbul'da temsiller veren İtalyan ve Fransız tiyatrolarının gördükleri ilgi dikkat çekicidir. "1843 yılında Valide Sultan'ın sarayında gösterilen Donizetti'nin Belisario operasını harem kadınlarının elindeki librettolarla izlemesi", Sultan Abdülmecit'in Naum tiyatrosuna giderek Macbeth operasını seyretmesi, 1858 yılında Dolmabağçe Sarayına tiyatro binası ilave ettirmesi halk arasında yankısını buluyor bale, opera, tiyatro temsilleri ilgiyle karşılanıyordu. Bu ilgi yeni yeni toplulukların ve tiyatro binalarının kurulması anlamına geliyordu. Geçen yüzyılın ikinci yarısında sadece Üsküdar bölgesinde; on beşin üzerinde tiyatro binası faaliyet gösteriyordu. Eğlencenin ve gösteri sanatlarının gerçek merkezi Pera'ydı. Elhamra Sinemasının yerinde bulunan Fransız Tiyatrosu- Palais de Cristal ve Naum (günümüzde Çiçek Pasajı) Pera'nın ilk önemli tiyatrolarıydı. 1838 yılında kurulan ve daha çok sirk gösterilerinin yapıldığı Amfi tiyatrosunun yanı sıra, Concordia, Rumeli tiyatroları, Tepebaşı Yazlık tiyatrosu diğer önemli binalarıdır. Birbirinden güzel tiyatro binaları ve seyirci potansiyeliyle Pera, Gedikpaşa, Direklerarası gibi diğer eğlence merkezlerinden ayrıcalıklı bir konumdaydı. Bu bölgedeki tiyatroların kurucu ve işletmecileri çoğunlukla İstanbul'a yerleşmiş İtalyanlar, Fransızlar ve Peralı Yahudilerdi. Özellikle Levantenlerin İtalyan opera, bale ve tiyatro topluluklarının İstanbul'a getirilmesinde önemli payları vardı. Levantenlerin dışında; Galata ve Pera'da yaşayan Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, baloları karnavalları, yortuları ile farklılaşıyordu. Osmanlı yaşam tarzının dışında

SULTAN ABDÜLAZİZ

bir hayatın sürüp gittiği bu bölgede yaşayan -bini Fransız- seksen bin kişi opera, bale, tiyatro, sirk gibi gösterilerin alıcılarıydı. Kentin ve ülkenin piyanodan later-naya Batı musiki sazlarının satıldığı, çok sesli musiki eserlerine ait notalarının yayınlandığı müzik dükkanları, lokaller, kültür evleri hep bu bölgede toplanmıştı.

O yıllarda tohumları yeni yeni atılmaya başlanmış olan Türk tiyatrosunun ve benzeri sahne sanatlarının modelini, izlenen yabancı topluluklar oluşturuyordu. İtalyan ve Fransız tiyatrolarından geçme pek çok özellik Türk tiyatrosuyla Türk operetinin doğmasına yol açtığı gibi, yerel motifler ve kalıplar içine dökülerek "Türklerle ya da İstanbul'a özgü" diyebileceğimiz yeni türlerin doğmasına da neden olmuştu. Örneğin; böyle bir tür olan **tuuat** tiyatroları ve ayrılmaz parçası **kanto** İtalyan sahne sanatları etkisinde doğdu. Geleneksel makamlarla bestelenmiş olmakla birlikte klarnet, trombon, trampet, keman gibi Batılı sazlarla çalınıp okunan kanto, yeni bir sadaydı. İşte bu oldukça ilgi çekici ortamda Ermenilerin başı çektiği bir sanatçılar kuşağı yetişmiş, 19. yüzyılın son çeyreğinde yerli topluluk ve sanatçılar her alanda sayıca üstünlük sağlamaya başlamıştı.

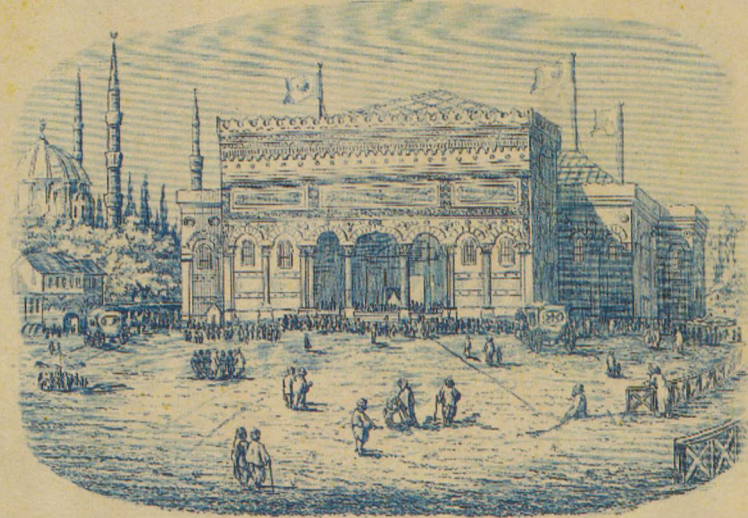
IV. İlk Konservatuar ve Bando

Süvari borazancısı **Vaybelim Ahmet Ağa** ve Trampetçi **Ahmet Usta**; III. Sultan Selim zamanında örgütlenmeye çalışılan Nizam-ı Cedid ordusunun 'öncüleri' olarak Batı sazlarını -borazan ve trampet çalmayı- öğrenmişlerdi. Sultan II. Mahmut döneminde mehterhanenin yerine bando kurulurken hemen akla onlar geldi. Türk bandosunun ilk çalgıcıları ve öğretmenleri; borazancı Ahmet Ağa ve trampetçi Ahmet Usta oldu. Enderun Ağası **Nokta Mehmet Efendi**'nin başkanlığında teşkil edilen ve ilk konservatuar olarak kabul edebileceğimiz bu girişimin diğer üyeleri, **Halil ve Osman Efendi**'ler, **Edip Ağa**, **Hasan Hoca**'ydı. Yukarıda isimleri geçen ilk Türk

DONIZETTI PAŞA

MARCHE DE L'EXPOSITION OTTOMANE

S.A. SADRI-AZAM GRAND VISIR
MEHMET-FUAD PACHA

C. GUATELLI

7
SERGİ MARŞI
nota kapağı

Yarbay Ataf Efendi, Halil Edip, Kemal Galip Şemsi ilk Türk bando sanatçılarıydı.

Ahmet Refik Ahmet Sevensil; Mızıkay-ı Hümayun'un gelişimini Mahmut R. Gazimihal'in **Türkiye-Avrupa Musiki Münasebetleri** kitabını kaynak göstererek, **Türk Tiyatrosu Tarihi II.** cildinde şöyle özetlemektedir:

" Donizetti'nin ölümünden sonra Pisani [Bizani ?] ismindeki İtalyan san'atkar, bir müddet saray orkestrası şefliği yapmış, ondan sonra Guatelli, senelerce bu vazifeyi ifâ etmiştir. Guatelli, Beyoğlu'nda temsiller vermek üzere gelen bir opera heyetinde orkestra şefi idi; saraya alındıktan sonra Abdülaziz'in ve Abdülhamid'in saltanatları sırasında orkestra şefi olarak çalışmış, Paşalığa kadar yükselmiş, Osmanlı sarayında ihtiyarlamıştır. İkinci Abdülhamid'in çocukluğu sırasında sarayda bulunan ve ona piyano dersi vermiş olan Dussep Paşa, Abdülhamid tarafından Guatelli'nin yerine orkestra şefi yapılmıştır; ondan sonra da bu vazife Aranda Paşa [D'Arenda] adında bir İspanyola geçmiştir. İkinci Abdülhamid'in son senelerine doğru saray orkestrasını Türk şeflerinin idare ettiklerini görüyoruz. Bu durum 1908 meşrutiyetinden sonra da devam etmiştir. Önce Safvet [Atabinen] sonra Zâti [Arca] ve Zeki [Üngör] Beyler saray orkestrasının Türk şefleri olarak musiki tarihimize ehemmiyetli yer almışlardır. "

Söz edilen 'saray orkestrası' Mızıkay-ı Hümayun'dur. **Mehterhaneden Bando**'ya isimli kitabında Pars Tuğlacı, Donizetti'nin ölümü üzerine (1856) Necip Paşa'nın atanarak bu görevi beş yıl yürüttüğünü, 1861 yılında Sultan Abdülaziz tarafından alınarak yerine Guatelli Paşa'nın atandığını yazmaktadır. Çeşitli kaynaklar da bu bilgiyi doğrular yöndedir. Necip Paşa II. Abdülhamid döneminde (1876) tekrar göreve atanmıştır. Bando şefliği ile Mızıkay-ı Hümayun kumandanlığının ayrı ayrı görevler olup olmadığı da akla takılan önemli bir noktadır. P. Tuğlacı'nın kitabında anlatılan ilginç olaylarından biri şudur: " (...) Padişah bunların silahlı asker olduklarını söyleyerek ellerindeki tüfekleri toplamış, silahlar saraydaki Tüfekçiler deposuna teslim olunmuştu. (1877) Müzikacıların siyasetle uğraşmasının doğru olacağı yoluna padişahı imâle eden [inandıran, ikna eden] Muzika kumandanı Yesarizâde Ahmed Necip Paşa olmuştur. Necip Paşa, bandoda tensikat [sayıca azaltma,

SULTAN
V. MEHMED
REŞAD

işten çıkartma] yapılması için Süavi olayını güzel bir bahane gibi kullanmış ve düşüncesinin uygulamasını başarıyla sona erdirmişti."

Cumhuriyetin ilanından sonra isim değişikliğine uğrayarak "Riyaseticumhur Muzika Heyeti" adını alan topluluk (1924) Ankara'ya taşındı. Ankara'da "Riyaseticumhur Muzika Heyeti ve incesaz Heyeti" adını altında Batı ve Türk Musikisi bölümleri olarak ayrı ayrı faaliyet gösterdi. Günümüzdeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, bu topluluğun bir devamıdır.

V. Osmanlı Ordusunda Çok Sesli Müzik ve Bando Müzikisi

Osmanlı musikisi; diğer Osmanlı sanatlarına bazı farklılıklar gösterir. Uzun bir süreçten geçerek geldiği on yedinci yüzyılda en parlak dönemini yaşayarak büyük bestecilerini yetiştirmiş, yüzyıllara dayanan köklü geleneği ve kurallarıyla, özellikle saray ve çevresinde gündelik hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Tekke ve camii musikisi olarak da varlığını gün boyunca toplumun her tabakasında duyuran bu sanatın yeni kuşaklara aktarılmasında katı kurallar izlenmiştir. Israrla 'meşk sistemi'ne bağlı kalınmış, kolaylık sağlayacak olan nota yazısına itibar edilmeden, uygulamanın yeniliklere kapalı bir alanda yapılmasına özen gösterilmiştir. Eğer; Tanzimat'ın köktenci ve özendirici ağırlığı toplumun her katında hissedilme-miş olsaydı, yüzyılların birikimini söküp atarak yerine farklı bir müzik zevkini benimsetmek kolay olmazdı. Öncelikle saray ve çevresinde başlayacak 'Batılı eğlence tarzı' zamanla toplumun alt katmanlarına inecek ve özellikle de yirminci yüzyıla birlikte yaygınlaşma sürecini tamamlayacaktır. Mızıkay-ı Hümayun şefi Donizetti 1846 yılında İtalya'ya gönderdiği bir mektup, değişimin boyutlarını kanıtlayacak gibidir: "Türk talebelerimin İtalyanca şarkılar söylediklerini oğlum belki size anlatmıştır."

Türk Tiyatrosu Tarihi'nin II. cildi (Opera San'atı ile İlk Temaslarımız) kitabında Refik A. Sevensil bu değişimi şöyle anlatmaktadır. "Donizetti'nin nezareti ve idaresi altında muhtelif İtalyan Musikicileri tarafından yetiştirilen ilk orkestramızın

marşlardan, polka ve benzeri dans parçalarından ve bazı opera bestelerinden mürekkep bir repertuarı vardı. Bu ilk orkestramızın senfonik eserler çaldığına dair mal'umat yoktur.(...) Abdülmecid, Garp [Batı] memleketlerindeki hayata ve o zamana göre bizim için yeni olan şeylere karşı merak gösterip bu konuları etrafındaki ecnebilerle [yabancı] uzun uzadıya konuştuğu anlaşılıyor.(...) Hatta sarayda musikiyli bir tiyatro eseri oynatılması için gereken tertipleri almasını da istedi. Donizetti, sarayda bandodan başka bir de salon orkestrası teşkil etti.(...) Donizetti'nin yetiştirdiği askeri bandolarda Türk müzisyenlerinin daha ilk zamanlardan itibaren marşlarla birlikte opera eserleri çaldıklarını biliyoruz. 1834'de ikinci Mahmud'un padişahlığı sırasında Halil Rif'at Paşa İkinci Mahmud'un kızı ile evlenmişti. Bu münasebetle yapılan düğünü anlatmak için manzum bir surnamede şu iki mısra var.

Geh marş, gehey alafranga

Düzd-i gama vurdular pranga

Beytin bugünkü konuşma dilimize çevrilmiş şudur: Bazan marş, bazan alafranga; gam, keder denilen hırsız prangaya vurdular. 1847 yılı Mayıs ayının 14. gününü topçu ikinci alayı mızıkacıları tarafından verilmiş konsere ait ilan, marşlardan başka opera parçaları da çalındığını gösteriyor.

(...) Verdi nâm kimesnenin [kimsenin] Ernani operasından intihâsı [bitiş-final]

Sultan Mahmud Hân-ı sâni'nin nedimi Ahmed Ağa'nın Asker Marşı

Flotow nâm kimesnenin Stradella operasından mahi'tası [potpuri]

Strauss nâm kimesnenin bi-mânâ [sözsüz] olan valsleri (...)

Bu konserde seslendirilmiş olan Ahmed Ağa'nın **Asker Marşı** Tanzimat'tan sonra bestelenmiş, 'bestecisi Türk olan ilk marş' olarak kabul edilir. Nizam-ı Cedid ordusunda Batı musikisinin inceliklerini öğrenen, Mızıkay-ı Hümayun'da hocalık yapan Ahmed Ağa, bando eseri veren ilk Türk' tür ama Asker Marşı, Mızıkay-ı Hümayun için yazılmış ilk marş değildir. Donizetti Paşa'nın besteleyerek dönemin padişahlarına sunduğu marşlar, günümüze kalabilmiş sanat değeri yüksek eserlerdir ve Türk marş repertuarının gerçek öncüleri de onlardır. **Mahmudiye** marşı 1829 yazılmıştır. Daha sonra da **Cezayir** ve **Mecidiye** marşları.

Mızıkay-ı Hümayun şefliği yapan hemen her müzisyenin marş besteleyip padişaha sunması ve bu marşın padişahın adıyla anılması sonraki yıllarda bir gelenek haline almıştır. Türk marşlarının sayıca çoğaldığı verimli dönem, Guatelli Paşa'nın şefliği sırasında yaşanmıştır. Başta 27 Şubat 1863 yılında Sultanahmet Meydanında açılan ilk Osmanlı sanayi sergisi, Sergi-i Umum-i Osmani için bestelediği **Sergi Marşı** olmak üzere çeşitli nedenler için marşlar bestelemiş, yazdığı marşları Sultan Aziz ve Sultan Hamid gibi dönemin padişahlarına adamıştır. Guatelli'nin en önemli çabası; yanındaki müzisyenleri Batı musikisi tarzında eserler ve marşlar bestelemeleri yönünde özendirmek ve yardımcı olmaktır. Dönemin birinci elden tanıdığı **Leyla Hanım (Saz)** anılarında zamanın musiki yaşamını ve sarayda çalınan musiki örneklerini, belki de dünyada ilk ve tek olan "kız fanfar takımını" **Harem'in İcüzü** isimli kitabında anlatır.

VI. Bando ve Müzik Takımlarının Yaygınlaşması

Mızıkay-ı Hümayun'da yetişen müzisyenler gönderildikleri görev yerlerinde yeni yeni ordu bandolarını oluşturduklarını biliyoruz. Bir yerde Mızıkay-ı Hümayun'un kuruluş amacı da böylece yerine gelmiş oluyordu. Ordu bandolarının dışında kurulan ilk bando; **Tophane Müzikası**'dır ve 1891 yılında Tophane Sanat Okulunu öğrencileri yine bir yabancı **İtalo Selvelli** yönetiminde çalışmaya başlamıştır. 1909 yılına kadar yaşayan bu bando çeşitli zamanlarda, **Pepini Gaito**, **Oscar Detye** ve **Zâti Bey** tarafından yönetildi. Bir diğer mektep bandosu da 1889'da kurulan **Bahriye Tersane Sanayi Okulu Sibyan Müzikası**'dır. Şefliğini İtalyan **Lombardi**'nin yaptığı bu 'Çocuk Bandosu' pek uzun ömürlü olmayacak üyeleri donanma görevine atanınca bu kez **Ertuğrul**, **Mesudiye**, **Barboros**, **Hamidiye Turgut** gemileriyle **Rodos**, **Basra**, **Çanakkale** gibi deniz üslerinde kurulacak bandoların çekirdeğini Bahriye Tersane Müzikası oluşturacaktır. Bahriye bandolarının en ünlüsü, 1905 yılında kurulan **Ertuğrul Yatı Bandosu**'dur. Mızıkay-ı Hümayun üyesi **Binbaşı Faik Bey** bu topluluğun ilk şefidir. Sonradan **Paul Lange Bey** başına geçtiği bu bandoyu kapatıldığı 1922 yılı

عاشرة لؤلؤة مع كل لؤلؤة

SUPPLEMENT
JOURNAL
MALUMAT

GRANDE MARCHE

D'Abbas Pacha
composé et très respectueusement dédié
à Son Altesse le Khedive
par
Coni u. Görög

12

HIDIV MARŞI

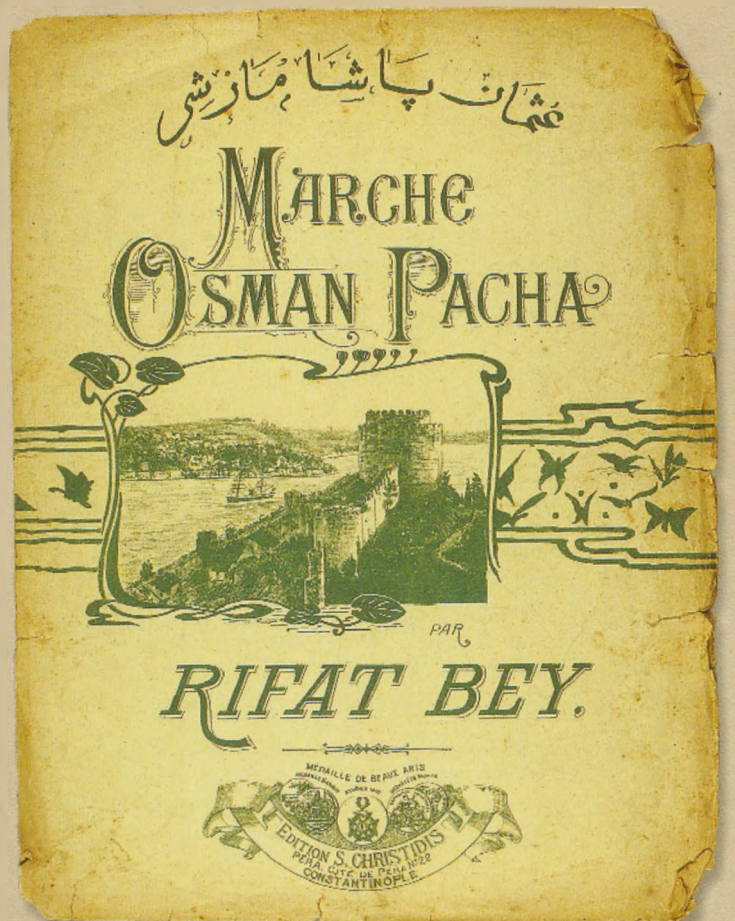
na kadar, yönetecektir.

Özellikle II. Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul dışında pek çok bandonun teşkil edildiğini görüyoruz. Bando musikisinin sevilmesi, okulların birbiri ardına bandolar kurmasına yol açmış, **İzmir, Bursa, Konya, İsküp Selanik Sanayi Mektepleri Muzika** ları Manisa'da "**Şems-ül Arifan Mektebi Şakırdan Muzika Takımı**" kurulmuştur. Böylelikle, Tanzimat'ın koyduğu hedef -aşağı yukarı seksen yıl sonra- gerçekleşerek Anadolu'dan Balkanlara uzanan bir coğrafyada bando müziği ve Batı tarzı musiki yaygınlaşmaya başlamıştır.

Meşrutiyetin ilanından sonra bandoların halkla daha yakın bir temas halinde olduğunu, Ertuğrul Yatı Bandosunun sık sık konserler verdiğini; tiyatrolarda, revülerde çaldığını görmekteyiz. Örneğin; 18 Ocak 1909 tarihinde Tepebaşı Kışlık Belediye Tiyatrosunda ve Sadrazam Kamil Paşa'nın himayesinde verilen "Müsamerey-i Fevkalâde"de Paul Lange yönetiminde çalmıştır. Ayrıca o gece "Mızıkay-ı Hümayun Mızıkâ şefi Zâti Bey'in idaresindeki orkestra, Rozali Hanım ve Benelyan(?) Efendinin okuduğu Ermeni halk şarkılarına eşlik etmiştir. 1 Ocak 1923'de Halife Abdülmecid Efendi'nin himayesinde yine Tepebaşı tiyatrosunda, Boğaziçi Fakir Çocukları Himaye Cemiyeti yararına tertip olunan revüde musiki-yi, "Mabeyn- Hümayun Cenab-ı Mülîkân" bando heyeti çalmıştır.

VII. Taş Plaklarda Marşlar...(1903- 1923)

Sonradan "Sahibinin Sesi" adını alacak olan Amerikan plak şirketi G.C.R (Gramophone Concert Record) İstanbul kayıtlarına, 1900 yılında başladı. Piyasaya ilk ürünler 1903 yılında sunuldu. Aşağı yukarı aynı tarihlerde İstanbul piyasasına giren bir diğer firma da Alman kökenli **Favorit**'tir. Türk sanatçıların seslerini plağa verme konusunda tereddütlü davrandıkları bu yıllarda; Rum, Yahudi, Ermeni ve Çingene gibi 'azınlık sanatçıları' stüdyolara giriyor, ilk kayıtları gerçekleştiriyor. Tamburi Cemil Bey, Hafız Aşır, Sami, Osman sesleri ve sazları fonograf kayıtlarından beri bilinip tanınan, tabuları yıkmış sanatçılardı. Erken dönem 78 devirli

plak katalog ve koleksiyonlarında da yer alan bu sanatçıların yanı sıra; çaldığı polka, vals, marş gibi eserlerle bir de topluluk göze çarpar. **Garde de S.M.I. le Sultan** adıyla müzikseverlere takdim edilen bu topluluk 'Mızıkay-ı Hümayun'dur. 1904-1911 arasında yaptığı -tek plak- (plağın bir yüzü) sayısı 33 tür. Bunlardan 24 -tek plak- marş diğerleri vals, polka gibi dönemin popüler müzikleridir. Mızıkay-ı Hümayun **G.G.R** ve bu firmanın yan kuruluşu **Disc Pour Zonophone (D.P.Z.)** ile anlaşmış ayrıldığında; Favorite bu kez '**Ertuğrul Yata Orkestrası**'nı (**L. Orch. du Yacht imperiale Ertuğrul**) kendisine bağlamış ve toplulukla firma için 28 'tek plak' yapmıştır. Bu kayıtlarda toplam 19 marş ve 9 popüler müzik eserini seslendirmiştir. Favorit firmasının önemli bir diğer sanatçısı da Mızıkay-ı Hümayun üyesi, hanende **Hafız Yaşar Bey**'dir. Hafız Yaşar, 10 kadar marşı Türk musikisi sazları eşliğinde okumuştur. Firma ayrıca, değişik sanatçılara okuttuğu 7 marş plağı daha yayınlamıştır.

D. P.Zonophone çalışmalarıyla, Türk taş plak repertuarına önemli katkılar yapmış bir firmadır. Köklü bir Amerikan firması olan **G.C.R.** İstanbul faaliyetlerini; ağırlıklı olarak kardeş firma, **D.P.Z.** etiketi altında sürdürmüştür. Teknik açıdan diğer firmalara göre üstünlükleri olan **D.P.Z.** kayıtları sayesinde Mızıkay-ı Hümayun'un sadası günümüze ulaşabilmiştir. Orkestra bu kayıtlarda; Türk musiki tarihi açısından titizlikle üzerinde durulması gereken, sanatsal düzeyi yüksek bir icra ortaya koymaktadır. Ne yazık ki **D.P.Z.** firmasının basılı bir katalogunun bulunmaması Mızıkay-ı Hümayunun seslendirdiği kesin marş sayısına ulaşılmasını engellemektedir. **D.P.Zonophone**'un etkisini kaybettiği 1908 yılından sonra etkinliği artan **G.C.R Record** şirketi '**Musique de la Garde Imperiale**' başlığıyla -sultanın bandosuna- 18 tek plak yaptırmıştır. 7'si marş olan bu serinin diğerler plakları popüler dans parçalarıdır

Hemen bu yüzyılın başında İstanbul'a ses mühendisleri göndererek kayıtlar yapan ve uzun yıllar İstanbul'daki faaliyetlerini sürdüren **Odeon Record** firması yayınladığı marş plaklarını '**Orchestres Odeon**' etiketiyle yayınlamış. Odeon Orkestrasının, İstanbul'da ki bando ve orkestra elamanlarının getirilmesiyle

MARCHE OSMAN PACHA.

per Rifat Bey.

PIANO.

OSMAN PAŞA
MARŞI
1. sayfa

oluşturulmuş bir 'stüdyo orkestrası' olması ihtimali kuvvetlidir. Orkestra taş plaklara 12 marş kaydetmiştir. Firma ayrıca; Türk klasik saz heyetlerine marşlar çaldırılmış, Hafız Ahmet Bey'e yine saz heyetleri eşliğinde marşlar okutmuştur. Odeon'un gözde sanatçısı Hafız Ahmet Bey, Cumhuriyetten sonra da plaklara marşlar okumuştur.

Orfeon Record; ilginç orkestra musikisi ve marş repertuarına sahip 'ilk yerli' plak fabrika ve yapım firmasıdır. 1912'den sonra faaliyete geçen bu şirket aynen Odeon'da olduğu gibi; kendi adına büyük bir orkestra oluşturmuş ve marşları bu orkestraya çaldırılmıştır. Orfeon'un kurucuları **Blumehthal Biraderler** daha önce de Odeon'un İstanbul temsilciliğini yapmışlardır. Oradaki uygulamayı muhtemelen yeni firmalarında da sürdürmüşler ayrıca Hafız Yaşar, Hanende İbrahim gibi sanatçıları da şirketlerine bağlamışlardır. **Grand Orchestra Orfeon** 12 marş seslendirmiştir. Ayrıca Hafız Yaşar 8, Hanende İbrahim 7, Haim Efendi 12, Udi Selanikli Ahmet Efendi 3 ve Piyaniist Madam Angel 2 adet marşı plaklara çalmıştır.

Cumhuriyetten sonra marş plakları yok denecek kadar azalmış. Odeon ve Columbia çok bilinen İzmir, Cezayir gibi marşları hafif müzik orkestralarına çaldırılmışlardır. Yukarıda sözü edildiği gibi zaman zaman alaturka sazlar eşliğinde marş söyleyenlere çok ender rastlanmıştır.

VIII. Osmanlı Ulusal Marşları

Beylerbeyi Sarayında 1831 senesinin ilkbaharında Sultan II.Mahmud'un huzurunda verilen Muzikay-ı Hümayun konserinde Donizetti Paşa; yeni bestelediği marşı padişaha sundu. Yeni bandosunun icrasından ve marştan hoşnut kalan sultan; Donizetti'yi 'iftihar nişanı' ile ödüllendirdi. 'Mahmudiye' diğer adıyla "**Marche Imperiale Ottomane**" (Osmanlı Milli Marşı) ilk Osmanlı Ulusal marşı olarak kabul edildi. 1839'da tahta çıkan Sultan Abdülmecid Donizetti'den sonraki yıllarda

(14)

II. Abdülhamid'in
Oğlu Mehmed
Burhannedin
Efendi'nin Bestesi;
MARŞ-I ÂLİ

"Mecidiye Marşı " olarak tanınacak olan marşı bestelemesini istedi. Mecidiye Marşı, bu padişahın saltanatı boyunca törenlerde -ulusal marş- olarak çalındı. Sultan Abdülaziz 1861'de tahta çıktığında, dönemin Mızıka-yı Hümayun şefi Guatelli, "Aziziye Marşını" besteleyip padişaha sundu. Sultan Aziz'in döneminde de bu marş ulusal marş olarak kullanıldı. Yerine geçen Sultan V.Murad'ın tercihi yeni bir marş bestelenmesinden yana değildi. Babası Abdülmecid için bestelenen marşı, "Mecidiye Marşını" tekrar gündeme getirdi. Bu marşı ulusal marş olarak seçti. Sultan Abdülhamid'in uzun saltanatı boyunca kullanılan ulusal marşı, Necip Paşa besteledi. Aynı zamanda sözlü ilk marş olan "**Hamidiye**" marşı "Marş-ı Âli Hamidi", "Marche de S.M.Imperiale Le Sultan Abdül- Hamid Han II" olarak da bilinip tanınmıştır. Sultan V.Mehmed Reşad'ın tahta çıkınca da İtalo Selveli'in çok sesli yazdığı "**Reşadiye Marşı**" ulusal marş olarak repertuarlara girmiştir. Son Osmanlı sultanı Vahideddin kendisi için bir marş bestelenmesini tercih etmemiş, hükümdarlığı boyunca Donizetti'nin Sultan Mahmud için yazmış olduğu "Mahmudiye Marşı" nı kullanmıştır.

Cemal ÜNLÜ

Kaynaklar:

- 1) **Türk Tiyatrosu Tarihi C.II** (Opera Sanatı ile İlk Temaslarımız) ...Yazan: Refik Ahmet Sevengil Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi...Maarif Basımevi 1959...İstanbul
- 2) **Musiki Sözlüğü**...Yazan Mahmut R. Gazimihal...Milli Eğitim Basımevi 1961...İstanbul
- 3) **Mehterhane'den Bando'ya**...Yazan Pars Tuğlacı...Kendi yayını 1986...İstanbul
- 4) **Türk Musikisi Ansiklopedisi**... Yazan: Yılmaz Öztuna... Milli Eğitim Basımevi 1974... İstanbul
- 5) **Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu**... Yazan: Metin And... Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları...Mars Basımevi 1972... Ankara
- 6) **Osmanlı İmparatorluğu'nda Resmî Marşlar** (Padişah Marşları) Yazan Suha Umur... Tarih ve Toplum Dergisi Sayı 35... İletişim Yayınları Kasım 1986... İstanbul
- 7) **Osmanlı Arması** Yazan: Kemal Özdemir Dönence Yayınları 1997 ... İstanbul

Osmanlı Marşları Albümü Nasıl Doğdu - Nasıl Hazırlandı:

Bu albümün esin kaynağı; gramofon ve taş plak koleksiyoncusu Muammer Karabey'in 1997 kışında eline geçen **altı yüz** plaklık yeni koleksiyondur. Türk kayıt tarihinin Cumhuriyet öncesi dönemine ait bu plaklar, belki bir daha toplu olarak eşine benzerine kolay rast gelinmeyecek önemli kayıtlardan oluşmaktaydı. Epeyce temiz durumdaki bu az çalınmış seçkin plakların arasında bulunan 15 kadar marş plağı, M. Karabey'in koleksiyonundaki diğer plaklarla (Ordu Marşı, Sevastopol Marşı gibi) birleşince, Osmanlı Marşları albümü fikri kendiliğinden doğmuş oldu.

Plakların ilk sahibi; **Beyleybeyli Erkânıharp Feriki Hamid Paşa** 1859-1934 yıllarında yaşamış, 93 harbinde ve Suriye cephesinde görev yapmış bir Osmanlı paşasıdır. Oğlu, Merkez Bankası müdürlerinden bestekâr aynı zamanda kanuni Behzat Bayer'dir. Plakların M. Karabey'e intikali, Behzat Bey'in ölümünden sonra varisleri aracılığıyla olmuştur.

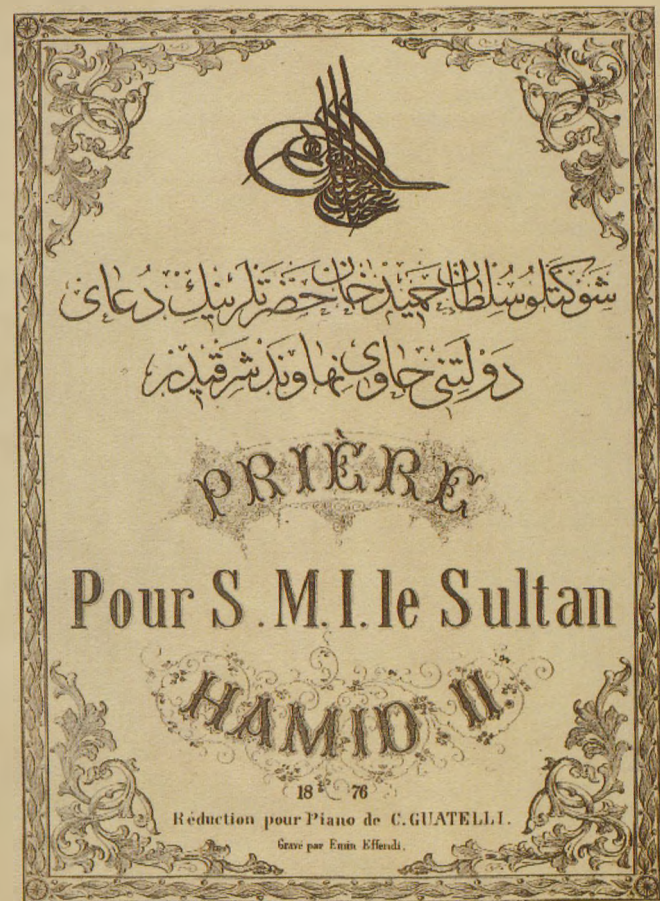
Aralarında Fransız orkestra ve bandolarının çaldığı Osmanlı marşlarının kayıtlı olduğu kimi plakları 'seçki dışı' tutarak albümün kapsamını; bestecinin önemine,

Salut de
Constantinople.

16

BAHRİYE
MİZİKASI

yayınlanmış olabileceği tahminini yürütebiliriz.

Albümün hazırlanması sırasında karşılaştığımız önemli sorunlardan biri, marşları çalan saray bandosunun adının yazılışına karar vermek oldu. Sonunda Mızıkay-ı Hümayun yazımını yeğledik. Bu seçimi yaparken; eski ve yeni kaynaklarda farklı imlalarla yazılan bu özel isim için iki ölçütümüz vardı. Günümüzde ki yaygın kullanışı ve M. Ragıp Gazimihal'in Musiki Sözlüğü'nde yapmış olduğu uyarılar.

Osmanlı İmparatorluğunun yedi yüzüncü kuruluş yıldönümü kutlama etkinlikleri arasında musikiseverlere, müzik tarihçilerine, bando müziği meraklılarına ve arşivcilere ulaşacak alçak gönüllü ama hayli isabetli bir seçim olan bu albüm; bir yerde dünyanın en eski askeri musiki geleneğine sahip olan bir kültürün, Batılılaşma akımıyla değişime uğramaya başladığı son dönemine 'canlı sadalar' olarak ışık tutacaktır. Günümüz araştırmacılarının daha çok nota ve belgelerden değerlendirmeye çalıştıkları bu "teorik döneme" yüzyıl öncesinin kayıtlarıyla "musiki sanatının temel özelliği olan işitebilme - duyabilme boyutunu" Osmanlı Marşları albümü kazandıracaktır.

ZEKİ BEY (Üngör) (solda)
Besteci ve piyanist ITALIO SELVELLI
ve VIOLONİST CEMİL BEY (sağda)

عبد القادر بك بك
عاشق عالم سكا ای و لبر رعنا

کتابخانه قندهار نوطنه آینه نشین

UN CHARKI

ET
MARCHE ARAB

AUT. PAR CL. ZACHARIMÉSE

صاحب نایشین
سالی توفیق و اسلندر برادر
استانبول مایزیده صاحبی خان فارسونیک نوطنه

MARCHE DES DÉPUTÉS
PAR
MEHMET ZATI

21
MEBUSAN MARŞI
nota kapağı
1 ve 4. sayfalar

PAROLES DU VÉNÉRÉ POÈTE
SAMİH BEY

(پارماق حساسيله نظم ايدلشدور.) گؤتتسي :
شاعر محترم ساح بك اقدىنكدر .

Osmanlilar oldou bou ghune mouzaffer,
Feth itdi yéniden vatani asker;
Atshdi mehoualara yolou sunguler,
Yachassin Niazi, yachassin Enver.

عثمانلير بوكون اولدى مظفر
فتح ايندى وطني يكيدين عسكر
آجدى مبعولره يولى سونكول
باشسون نيازي، باشسون انور

Al bayraklar bouloutlari sariyor,
Chenligimiz açumané variyor.
Mazlumlara zalimler yalvariyor,
Hey allahim, bou nassil rouzi mahcher?

آلبايراكلر بولوطلري سارييور
شئلگمىز آسمانه واريسيور
مظلوملره نساللر يالواريسيور
هي اللههم! بول نسل روز محشر

Gueuk yuzundé chuhédaain hayali,
A'kichlayor sanqui rouhi Kémali;
Ah, eulméden gueurmélidi bou hali.
O Kiyimatli, mouhterem vatanperveri!

كوك يوزنده شهيدانك خيالى
آقشلور سانكه روح كالى
آه اولمدين كورمليدى بو حالى
اوقيمتلى، محترم وطن پرور

Ouyan Múhbat, ouyan gueldi sémanin,
Toulaouu dunyalari cheuhretu chanin;
Sen bouloun eouundé chou mebouçanin,
Artik yacha ovladinla bórabar.

اويان، مدحت باويان گلدى زمانك
طونسوز دنيا لري شهرت وشانك
سن بولون او كنده شو بيموتانك
يشا آرتق اولادكلا برابر

Güftesi Samih Rifat Bey'e ait olan
bu marşın nota kapağında şunlar yazmaktadır;
Adalet, Müsavat, Hamiyet, Uhuvvat
Müellifi: Mehmet Zati
Temmuz 1324 [1908]

MARCHE

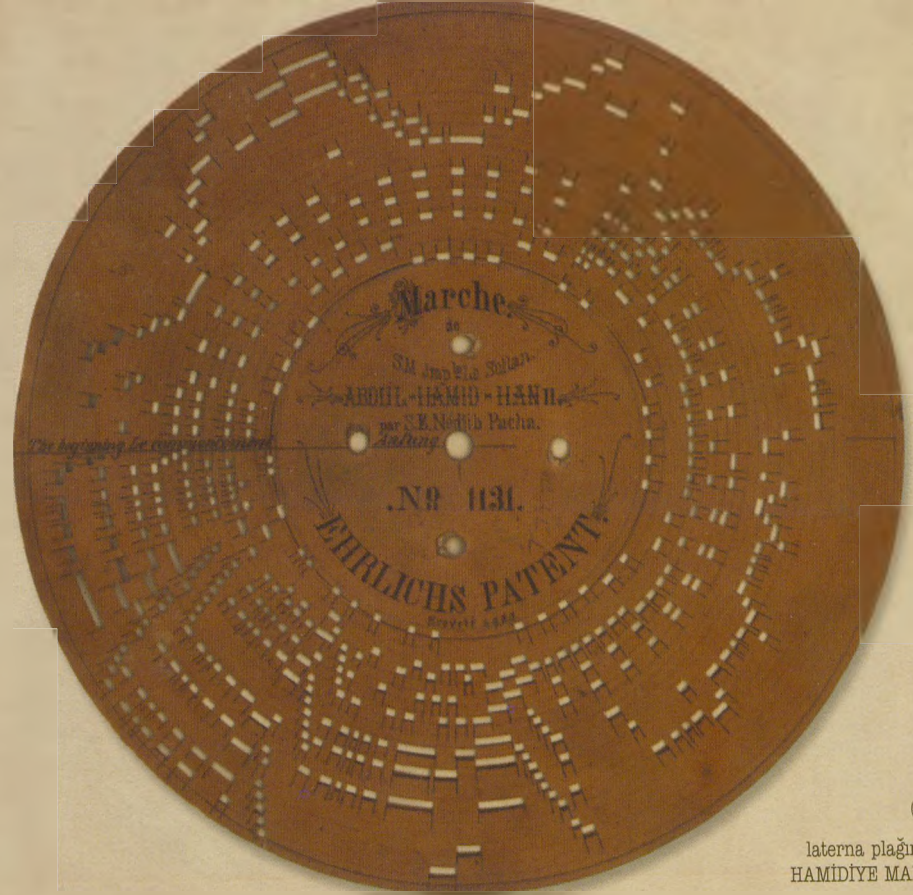
Musiki Sözlüğü

Askeri Musiki ve Askeri Muzika: (...) İstanbul'a İtalyan musiki ustaları getirildiği zaman "**Banda Musica**" etiketi de meslek dilimize İtalyanca'dan geçip tutunmuştur. Zamanla iki kelime ayrılarak anlamdaşlar halinde kullanılır oldular; söylenişleri de değişti. Bando ve Mızıka oldular. "Banda muzika" imlasıyla söylenişçe İtalyancalaştırılması yoluna gidilmemelidir. (...) Muzika kelimesindeki 'u' seslisi 'ı' yapılmış sondaki 'i' de dilimizdeki ahenk kaidesi gereğince ağızlar kendiliğinden "ı" olmuştur. Şu halde, kitabı "muzika" imlasına dikkat edilse de ağızlar "mızıka" demekte devam edecektir(...)

Askeri Musiki tabiri de ayrıca vardır. Fakat bunun anlamı "Askeri mızıka" adından başkadır. Yani, askeri mızıklar ile fanfarlar için özel surette yazılan bestelerden ibarettir. **Askeri Mızıka**, ordu bandosudur. Askeri mızıkların iki esas takım tarzı vardır; teneke ve tahta sazların birleşmesinden ibaret Armoni Mızıkası ve bir de yalnız teneke sazlarla kurulu **Fanfar Mızıkası** ayrıca mahalli imkan ve zevkle göre karma tip vardır.

Fanfar: (İtalyanca: Fanfara...İspanyolca: Fanfaria;...Fransızca: Fanfare...İngilizce; Brass-Band...Almanca; Fanfare veya Blechmusik) Yalnız teneke nefes sazlardan kurulmuş musiki takımına **fanfar** denmesi Batıda eski bir gelenektir. (...) Askeri veya sivil fanfar orkestrasına mensup musikiciye **fanfarıcı** veya fanfarist denir.

Musiki Sözlüğü: Yazan: Mahmut Rağıp Gazimihal...
Milli Eğitim Basımevi 1961...İstanbul

Leyla Hanım Anlatıyor:

..."(Meşkhane) haftada iki gün bando ve orkestra takımı, bir gün de ince ve kaba saz takımı sıra geçer, yani prova yapar. Garp musikisi notalı, musikimiz de notasız öğrenilirdi.(...) Bando ve orkestra muallimlerinden yalnız Necip Paşa ve Kadri Bey'i tanıyorum. Necip Paşanın alaturka ve alafranga çok güzel eserleri vardır. Necip Paşa sıra günleri meşkhane de bulunurdu. Donizetti Paşa da ara sıra gelirmiş, tesadüf etmedim.(...) Harem'in saz takımlarının hepsi mükemmeldi. Kalfalar, mabeyn sazendeleri, beyler kadar iyi çalardı. Şehzade Vahdeddin Efendinin doğumlarında mabeyn bando takımı bahçede, harem takımı bahçe kapısında ve paravana arkasında sıra ile çalmışlardır. Muzikacı beylerin ne dediklerini anlamak için bizi, birkaç çocuğu, bando takımının yanına göndermişlerdi. Beyler hayretle, 'Kadınlar nasıl bu kadar mükemmel çalabilirler. Hemen hemen bizden iyi çalışıyorlar demeye lâyık' diye takdirlerini gizlemediler. Hemen koşup sazende kalfalara müjde ledik memnun oldular. Sultanî marşından sonra o vakit pek moda olan **Traviata**'yı ve galiba **Giyom Tel**'i de çaldılar. Hakikaten pek mükemmeldi.

Kızlardan kurulu 60 kişilik Batı müziği orkestrası: Saza davetli olanlar toplanınca padişah haremının orkestra takımı, yarı resmi al fitilli koyu lacivert pantolon, setre (düz yakalı ve önü ilikli çuha elbise) ferahili fesli (vaktiyle askerlerin fesleri üzerine dikilen daire biçiminde sarı tepelik.). Altmış kadar kız, sazende başları önde olduğu halde gelirler. Sofanın yan tarafında notaları notalıklarına kor, dururlar. Muzikanın zabiti olan kız, elindeki kısa değneği ile işaret edince başlarlar. Orkestra takımında keman, viyolonsel ve kontrabas çalan kızlar da **bando takımında** yer alırlar. Bu zeki ve yetenekli kızların her biri birkaç çeşit musiki aleti çalacak kadar hünerlidir. Oyun vaktine kadar opera ve diğer güç parçalar çalınır. Oyunlar Avrupa eski kıyafetleriyle o zamanın dansları, çalparelerle **İspanyol raksları**, tefle çeşitli raks, **İskoçya ayak oyunları**, **pandomim**, **komedî**, dansözlerin hafif, uçar gibi dansları...

Harem'in İyüzlü ...Yazan: Leyla Saz

Düzenleyen Sadi Borak...Milliyet Yayınları Tarih Dizisi

Ağustos 1974 İstanbul

Giuseppe Donizetti: (1788-1856)

İtalya, Bergamo'da doğdu. Ünlü opera bestecisi Gaetano Donizetti'nin kardeşidir. Napoleon'un 7. Alayında savaflara katıldı. Sonradan Sardunya Piyamonte bandosunda alay bando şefi olarak çalışırken II. Mahmud'un çağrısı üzerine yeni kurulan Mızıkay-ı Hümayun şefliğine atandı. Türk bandosunun ve Batı tipi saray orkestralarının kurucusudur. Pek çok sanatçının yetişmesinde önemli rol oynamış, miralaylığa sonradan da paşalığa atanmıştır. *Mahmudiye, Cenk Marşı, Sultan Resid Marşı, Mecidiye Marşı* gibi eserler bestelemiş, geleneksel bir hava olan *Cezayir Marşı*'nı çok seslendirerek Türk marş repertuarının önde gelenlerinden biri olmasını sağlamıştır. 12 Şubat 1856'da İstanbul'da ölmüştür.

Callisto Guatelli: (1820-1899)

İtalya'da doğdu. Bir opera turnesi amacıyla geldiği İstanbul'da yeni ölen Donizetti Paşa'nın yerine Mızıkay-ı Hümayun şefliğine getirildi. Uzun yıllar bu görevde kaldı. Yarbay ve paşa oldu. Saray orkestra şefliği yaptı. Pek çok Türk müzisyenin yetişmesinde yardımcı oldu. Öğrencileri sonradan önemli görevler alarak Türk bando müziğine yararlı oldular. Öğrencilerini yerli motif ve ezgilerle besteler yapmaya yönelten Guatelli aynı zamanda bu işin öncülüğünü de armonize ederek çok seslendirdiği pek çok şarkı ve saz eserini musikimize kazandırarak yaptı. Bu çalışmalarının çok önemli bir bölümü **Notacı Hacı Emin Efendi**'nin yayınladığı notalar aracılığıyla günümüze kadar ulaştı. Bunlardan 24 tanesi ayrıca İtalyanca olarak yayımlandı. Bazı eserleri şunlardır. *Mecidiye Marşı, Osmaniye Marşı, Hamidiye Marşı, Sultani Marşı*.

Necip Paşa (Desarizade Ahmed Necip): (1813-1883)

İstanbul'da doğdu. Babası devrin ünlü hattatı Kazasker Mustafa İz-

Necip Paşa

zet Efendidir. Enderun'da eğitim gördü. Mızıkay-ı Hümayun'un ilk öğrencilerinden-
dir. Sonradan iki kez bu topluluk kumandanlığına atanmıştır. Donizetti'den Batı no-
tası, armoni öğrenmiştir. Fulüt ve piyano çalardı. Abdülmecid'in padişahlığı sıra-
sında saraya damat olmuştur. Hocası Donizetti ile aynı zamanda mirliva (tümgeneral)
oldu. Sonra ferikliğe (orgeneral) kadar yükseldi. Sultan Abdülhamid zamanın-
da padişaha yakınlığı ile bilinir. Uzun yıllar ulusal marş olarak kullanılan *Hamidiye*
Marşı onundur. Ayrıca *Mecidiye*, *Aziziye* gibi marşları vardır. Ölümünden son-
ra büyük bir törenle Sultan Mahmud türbesine gömülmüştür.

Rıf'at Bey: (1820-1888)

Büyük Türk musikisi bestekarı İsmail Dede Efendi'nin torunudur. Enderun'da
eğitim gördü. II. Mahmud döneminde başlayan saray müezzinliği ve musiki hocalı-
ğı, II. Abdülhamid zamanına kadar sürdü. Miralay (albay) rütbesine kadar yüksel-
di. Çok güzel bir sese sahipti. Pek çok şarkı, semai köçekçe, ilahi bestelemiştir. Ne-
veser ve Ferahnak makamlarında 2 Mevlevi ayini besteleyen Rıf'at Bey'in ayrıca
marşları da vardır. Bazı eserleri Guatelli Paşa tarafın-
dan armonize edilerek yayınlanmıştır. Marşları: *Hürri-
yet Marşı*, *Sivastopol Marşı*, *Alay Marşı* ve "Tamir eyle-
dik, meydan bizimdir" sözleriyle başlayan *Osman Paşa*
Marşı. Ayrıca Guatelli Paşa tarafından çokseslendirilmiş
Hamidiye Marşı'dır. Geçen yüzyılın ikinci yarısında Ha-
cı Arif ve Şevki Beylerle birlikte Türk musikisinin en
önemli bestecisi sayılan Rıf'at Bey 68 yaşında İstan-
bul'da ölmüştür.

Leyla Hanım (Saz): (1850-1936)

Babası Abdülmecid'in vezirlerinden olan Leyla Hanım
çok iyi bir eğitim aldı. Çocukluğunu; sarayda sultanlarla

arkadaşlık ederek geçirdi. Parlak dönemlerinden birini yaşamakta olan Türk musikisini ve Batı musikisini saray meşkhanelerinde görüp öğrendi. 1869'da evlendi. Eşi Giritli Sırrı Paşa ile pek çok yolculuğa çıktı. "Şefkat" nişanı ile onurlandırıldı. "Solmuş Çiçekler" isimli bir şiir kitabı yazdı. **Astık Ağa, Nikoğos Ağa ve Medeni Aziz Efendi** gibi çok değerli hocalardan ders alan bu hanım bestekâr; Türk musikisinin önde gelen sanatçılarından biridir. Sanat değeri taşıyan pek çok şarkısı ve marşı bulunmaktadır. "Vidani muazzam olan Osmanlılarız biz" diye başlayan Neşide-i Zafer Marşı, marş repertuarının en seçkin eserlerinden biridir. *Yuşa Tepesi Marşı, Vatan Marşı, Gelibolu marşı (Akdeniz Marşı), Asker Marşı* gibi marşlar bestelemiştir. Vakit ve İleri gazetelerinde yayınlanan gençlik anıları Fransızca olarak Paris'te basılmış, sonradan Türkçe'ye çevrilmiştir. 6 Aralık 1936 tarihinde vefat eden Leyla Hanım'ın mezarı Edirnekapı Şehitliğindedir.

Mualim İsmail Hakkı Bey: (1886-1927)

Mızıka-yı Hümayun'da öğrenim gördü. Guatelli Paşa ve Latif Ağa'nın öğrencisidir. Saray müezzinliği ve saray fasıl heyetinde bulundu. Sonradan "Hoca" ve "Muallim" olarak tanınmasını sağlayacak "Musik-i Osmani" okulunun kuruculuğunu yaptı. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Nota yayıncılığı, operet besteciliği yaptı. Türk musikisinin en verimli bestekarlarından biri olarak sayısı 500'un üzerinde eser bıraktı. Marş repertuarının güzel örnekleri Muallim İ. Hakkı Bey imzasını taşır. Sonradan kurulan mehter takımının repertuarına girmiş pek çok eser besteciye aittir. Bazı marşları şunlardır: *Kur'a Marşı, Ordu Marşı, Mader'i Vatan Marşı, Hürriyet Marşı, Abdülhamid Marşı, Filo Marşı, Sultan Reşad Marşı, Tayyare Marşı, Sancak Marşı.* Toplam marş sayısı 35'dir.

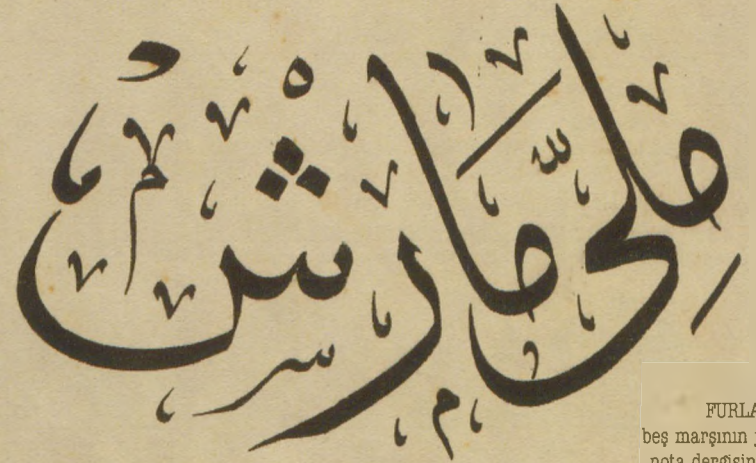

Mehmed Ali Bey: (1825-1893)

İlk Türk klarnetçisi ve Türk klarnet geleneğinin büyük ustası sayılan Mehmed Ali Bey; Guatelli Paşa'dan Batı musikisini öğrendi. Mızıkay-ı Hümayunda miralaylığa kadar yükseldi. Guatelli'nin yardımcılığını yaptı. Başta Zati Bey (Arca) olmak üzere pek çok önemli müzisyenin yetişmesinde önemli payı oldu. *İzmir Marşı* ve *Plevne Marşı* gibi birer başyapıt sayılacak marşların yaratıcısıdır.

Zati Arca (Mehmed Zati) : (1864-1943)

İstanbul'da doğdu. Sekiz yaşında Mızıkay-ı Hümayun'a girdi. Pascualli'den keman öğrendi, sonra flüt, daha sonra da klarnet öğrendi. Guatelli Paşa'dan armoni dersleri aldı, ayrıca piyano öğrendi. 1890'da padişahın arzusu üzerine sarayda kurulan 60 kişilik koronun şefliğini yaptı. Abdülhamid için besteliği marş beğenilince binbaşılığa yükseldi. Meşrutiyetin ilanından sonra saraydan uzaklaştı. Galatasaray Lisesi başta olmak üzere okullarda öğretmenlik yaptı. Darülbedayi ve Darülelhan hocalıklarında bulundu. Cumhuriyet sonrasında da pek çok marş besteledi. Özellikle çocuk marşları bestelemesi ile bir yeniliği başlatmıştır. Zati Bey'in okul marşları bestelemesinden önce, çocuklar topluca ilahiler söylerlerdi. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Kavak Marşı*, *Hamidiye Marşı*, *Mebussan Marşı*, *Reşadiye Marşı*, *Vatan Marşı*, *Galatasaray Marşı*, *Harb Marşı*, *Kosova Marşı*, *Talebe Marşı*, *İstiklal Marşı*.

Eserler

1. **Reşadiye Marşı** ¹ (Marche de sa Majeste Imperiale Le Sultan Mohammed V)
Besteci: Italo Selvelli Odeon Orkestrası Odeon Record 54745 [Kayıt tarihi 1910 ?]
(2.55)
2. **Mebusan Marşı** ² (Meboussan Marche) [Marche Des Deputes]
Besteci: Mehmed Zati Bey [Arca] Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası (Bandosu)
Gramophone Concert Record 2-100203 [Kayıt tarihi 1909 İstanbul.
[Kayıt teknisyeni: Fred Gaisberg] (3.18)
3. **Millet-i Osmani Marşı** [Vatan Marşı]
Besteci: M.Zati Bey Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası
Gramophone C.R.-2- 100104 [K.Tarihi 1909 İst.] [K.Teknisyeni: F.Gaisberg] (2.52)
4. **Askeri Marşı** [Ordu Marşı ?]
Besteci: M. Zati Bey Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası
Disc Pour Zonophone X 100024 [K.Tarihi 1904 İst.]
[K. Teknisyeni: W.Sinkler Darby] (2.43)
5. **İsmir Marşı** (Marche De Smyrne)
Besteci: Mehmet Ali Bey Odeon Orkestrası ...Odeon Record 31883
[K.Tarihi 1908 -1912] (3.12)
6. **Arap Marşı** ³ (Marche Arabe)
Besteci: Zahariyadis Odeon Orkestrası... Odeon Record 31890
[K.Tarihi 1908- 1912 ?] (3.10)

ذَلِكَ جَبْرًا سَمِيًّا رَاقِيًّا
وَمِنْ قَبْلِهَا وَفَتْحًا

MARCHE NATIONALE

dédiée à S Maj le Sultan MOHAMMED V,
OFFICIELLEMENT ADOPTÉE

par HENRI FURLANI.

مازنا فخر لاني طرف من دن ترينيا وانشد بيز

FANFARE

M. n. 122 SOLO des Trompettes Edition Jauchitee

PIANO. *f*

vibrant
con 72.

(TUTTI)

f

(T) Pour la facilité il faut répéter les 2 mesures du Solo

H. FURLANI'nin Sultan Resad'ın açtığı yarışma için bestelediği ULUSAL MARŞ
1. sayfa

7. **Cezayir Marşı** * (Marche L'Algerie) Besteci: Gruseppe Donizetti Paşa (?)
Necip Yakup Orkestrası
Columbia 18522 [K.Tarihi 1930-34 ?] (2.24)
8. **Plevne Marşı** (Eski Plevne Marşı)
Besteci: Mehmet Ali Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti G.C.R.
[K. Tarihi 1910] (?) [K.Teknisyeni: Arthur Clark] (3.08)
9. **Vive Constantinople Marche** * (İstanbul Marşı)
Besteci: (?) Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası Disc Pour Zonophone
X 100013 [K. Tarihi:1905 İst.] [K.Teknisyeni: Max Hempel] (2.37)
10. **Marş-ı Âli Hamidi** (Hamidiye Marşı) [M. De S. M. Imple. Le Sultan
Abdul-Hamid- Han II] [Marche Hamidie] Besteci: Necip Paşa.
Mızıkay-ı Hümayun Orkestrası D.P.Zonophone
X 100025 [K.Tarihi: 1904] [K.Teknisyeni: W. Sinkler Darby] (2.19)
11. **Marche Khedivie** * (Hidiv Marşı)
Besteci: Toni von Gorog Seslendirenler: Odeon Saz Heyeti:
Sami Bey (Ud), İhsan Bey (Keman), Arif Bey (Kanun) Odeon Record 54107
[K.Tarihi 1908-1912 ?] (2.57)
12. **Marche Hamidie** * (Hamidiye Marşı) [Marş-ı Âli Hamidi]
Besteci: Necip Paşa Seslendirenler: Odeon Saz Heyeti: Sami Bey (Ud)
İhsan Bey (Keman), Arif Bey (Kanun)
Odeon Record: 54142 [K. Tarihi 1908-1912 ?] (2.51)
13. **Marche Vatan** (Çağır Askere) [Vatan Marşı]
Besteci: İsmail Hakkı Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Orfeon Record 10201 [K.Tarihi 1912-1916 ?] (3.06)
14. **Marche Yedigüzarı Millet** (Yedigâr-ı Millet Marşı)
Besteci: İsmail Hakkı Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Orfeon Record 10202 [K.Tarihi 1912-1916 ?] (3.04)

Mısırhyan'ın
SULTAN REŞAD
MARŞI
nota kapağı

15. Sivastopol Önünde Yatar Gemiler (Sivastopol Marşı)

Besteci: Rif'at Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Favorite Record (?) [K.Tarihi 1906- 1910 ?]

(3.10)

16. Ordu Marşı

Besteci: İsmail Hakkı Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Favorite Record 1-55367 [K.Tarihi 1909-1911?]

(3.15)

17. Vıdam Musasam (Hürriyet Şarkısı) [Neşide-i Zafer Marşı]

Besteci: Leyla Hanım Seslendiren : Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Favorite Record 1-55370 [K.Tarihi 1909-1911]

(2.47)

18. Şefkat Marşı 9

Besteci : Callisto Guatelli Paşa Seslendiren : (?) (?) [K.Tarihi 1904 ?]

(2.24)

19. Vatan Marşı

Besteci: ? Seslendiren : Mızıkay-ı Hümayun (?) [K.Tarihi 1904?]

(2.45)

20. Osman Paşaha Marche (Gazi Osman Paşa Marşı) [Tamir Eyledik]

Besteci: Rif'at Bey Armonize ederek çok seslendiren: Guatelli Paşa
Seslendiren : Odeon Orkestrası Odeon Record: 31884 [K.Tarihi 1908-12 ?]

(2.49)

21. Hareket Ordusu Marşı 10

Besteci: İsmail Hakkı Bey Seslendiren: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti
Favorite Record 1-55411 [K.Tarihi 1909-1911 ?]

(2.49)

حکومت عثمانیہ
مجلس اتحاد و تقدم
مجلس اتحاد و تقدم
ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐ ՔՕՄԻՏԵԻՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ
ՅԱՐԱԶԳԻՄՈՒԹԻՒՆԻՆ
ՔԱՅԼԵՐԳ
MARCHE
DEDIÉE AU COMITÉ OTTOMAN
UNION & PROGRES
Op. 46
POUR PIANO
par
S. SINANIAN
5 Piast.

(20)

Sinanyan'ın
İTTİHAT VE
TERAKKİ MARŞI
nota kapağı

Dipnotlar ...

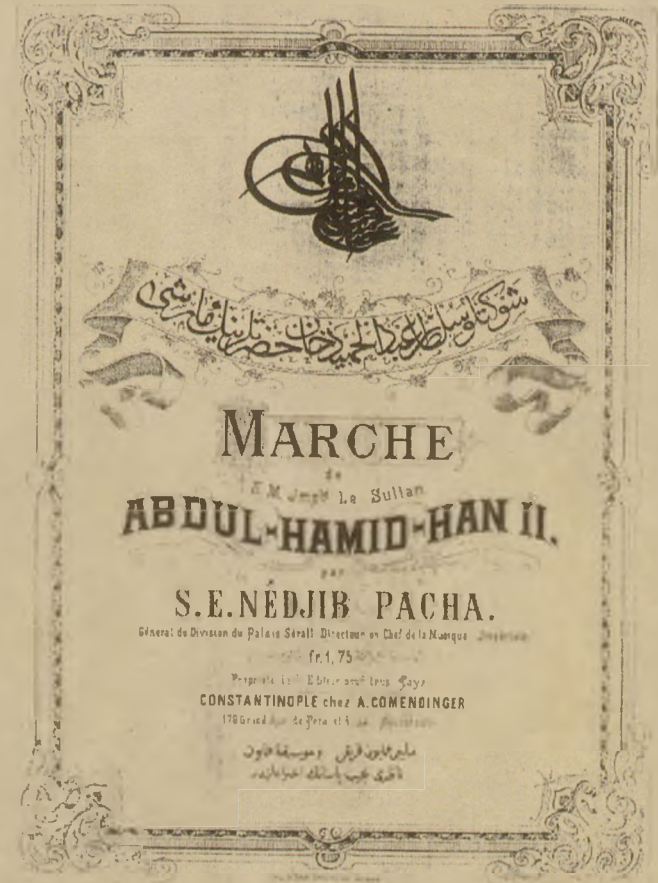
1. Sultan V. Mehmed Reşad tahta çıktığında "Ulusal Marş" yarışması açıldı. Dönemin pek çok ünlü bestecisinin katıldığı bu yarışmayı Tophane Mızıkası şefi Italo Selvelli'nin sonradan "Reşadiye Marşı" olarak tanınacak olan marşı kazandı. Bu yarışmaya katılan A. Mısırlıyan'a, H Furlani'ye ait diğer marşların notaları da çeşitli müzik evlerince basılıp yayımlandı.
2. Bazı kaynaklarda; Zati Bey'in II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesinden sonra (27 Nisan 1909) görevden alındığı ve uzaklaştırıldığı yazmaktadır. Kayıtları 1909 yılında The Gramophone C. Firması Avrupa Sorumlu Müdürü Fred Gaisberg tarafından yapılan bu marşlar "Meşrutiyet Ruhuna" oldukça yakındır. Plağın üzerindeki eski harflerle yapılmış açıklama da şöyledir. "Miralay Zati Bey... Mabeyn-i Hümayun Musikisi... Mızıkla ile" Mebusan Marşı ve Milleti Osmani Marşı; meşrutiyetin ilanından sonra (24 Temmuz 1908) de bestelemiş ve 1909 Ocak, Nisan aylarında seslendirilmiş olmalıdır.
3. Çeşitli yayınevlerince notaları yayımlanmış olan bu marşın bestecisi Zahariyadis hakkında ayrıntılı bilgi edinmek mümkün olmamıştır. Ayrıca H. Sinanyan tarafından bestelenmiş başka bir Arap Marşı daha bulunmaktadır.
4. Cumhuriyet dönemi hafif müzik topluluğu Necip Yakup Orkestrasının 1930 yılından sonra Columbia için çaldığı bu marşın; muh-

Les Officiers d'Artillerie de la Garnison de Salonique formés en escadrons défilent devant la Tour Blanche

30

Selanik Beyaz Kule
önünde süvariler

31

NECİP PAŞA'nın
HAMİDİYE MARŞI
nota kapağı

temelen Osmanlı toprağı olan Cezayir'in yitirilmesinden sonra mehterhane repertuarına girdiğı sanılmaktadır. Halk musikisi karakterindeki ezginin Donizetti tarafından düzenlenmiş ve onun şefliğı döneminde bandolarca çalınmış olabileceğı düşüncesi yaygındır. II. Abdülhamid zamanında yasaklanan Cezayir Marşı, Meşrutiyetle birlikte yeniden gündeme gelmiş ve sevilerek çalınıp dinlenmiştir.

5. Bestecisi tespit edilemeyen bu marşta, başvuru kaynaklarında da rastlanmamıştır. İstanbul için bestelenmiş bu marşın ilginç yanı Zati Bey yönetimindeki Mizikay-ı Hümayun repertuarına girebilmiş olmasıdır.

6. 1892 - 1914 tarihlerinde görev yapan Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa için bestelenen çok sesli marşın notasını yayınlayan Mâlumat Gazetesi, marşı okuyucularına şu başlıkla sunmuştur. "Grande Marche... Hıdivi Mısır Fehâmetlü, Devletlü Abbas Hilmi Paşa Hazretleri Nâm-ı Âlisine Tanzim Kılınan Marştır. 1893"

7. II. Abdülhamid döneminin ulusal marşı olan Hamidiye Marşının Türk klasik sazlarıyla ilginç bir yorumu.

8. Büyük bir olasılıkla; 1912 Balkan ve 1914 I. Dünya Savaşına asker toplamak ve silah altındaki askerlere moral aşılama için bestelenmiştir.

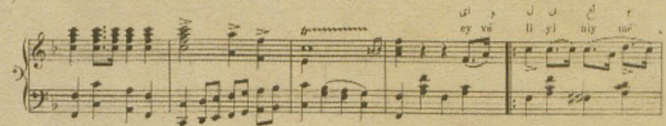
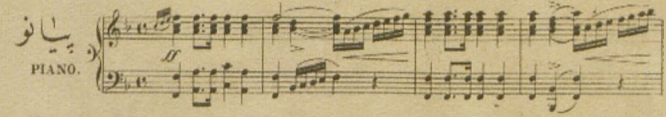
9. İlk Osmanlı Nişanı 1851 yılında Mecidi adıyla Sultan Abdülmecid tarafından verildi. Sultan Abdülaziz'in devlete üstün hizmeti olanlara verdiği Nişan-ı Osmani' den sonra 1878 de Sultan II. Abdülhamid Savaş ve felakette yararlılık gösterip bağışta bulunan hanımlara verilerek üzere üç değişik rütbe olarak Şefkat Nişanı dağıttı. Bu marş muhtemelen bu nişanlarla ilgilidir ve yine büyük bir olasılıkla nişan törenlerinde çalınmak üzere bestelenmiştir.

10. 31 mart ayaklanmasını (13 Nisan 1909) bastırmak üzere Selanik'ten yola çıkan Mahmud Şevket Paşa kumandasındaki birlikler "Hareket Ordusu" olarak bilimler. Ayaklanmanın bastırılmasıyla efsaneleşecek ve Meşrutiyetin simgesi olacak olan bu birliğe gönüllü olarak katılan Resneli Niyazi, Enver, Cemal Bey'ler gelecekte devletin yönetiminde etkin konuma gelecektir. Şiirlere, destanlara resimlere konu olmuş olan Hareket Ordusunun efsanevi kumandanı için Nazaret Tateosyan'ın yazdığı notası yayınlanmış 'Mahmud Şevket Paşa Marşı' bulunmaktadır.

ŞEVKAT NİŞANI
3. RÜTBE (32)

ŞEHANŞEHAN NİYAZI

MARŞ-I
SULTANI
(Hamidiye M.
1. sayfa)

Military Music Among the Turks

It was the Turks who early on discovered the power of military bands to excite fighters while encouraging their warrior spirit, and to maintain discipline in unity during marches in times of peace. While the roots of this tradition reach back to the Hun Empire, Turks used music on the military field in an active and functional way. In particular, the morale of the army was boosted by the incessant beating of the large drum, "kös" (a large kettle drum) and by playing marches.

A Chinese historian described a Chinese general who had come to the region of Balasagun in Central Asia while on duty. The general had brought an ensemble of Hun (Turkish) instruments to China upon his return and had them played at the palace. This proves that Central Asian Turks used military bands in centuries previous to the advent of Islam. Central Europe was introduced to the Ottoman military ensemble, known as mehterhane, in the processions of Turkish envoys. Due to the fact that this ensemble first appeared at German battle fronts, the name, "Yeniçeri mızıkası" (Janissary band) was adopted into the German language. German and various Central European rulers and princes had an incessant desire to have their own mehterhane, and attempted many imitations. Eventually this new kind of military band ensemble came as far as Istanbul. A French style banda (band) was first shown to Selim III in Istanbul. The French diplomat Raymond de Verninac came to Istanbul in April 1795, The new things that he displayed as soon as he arrived attracted a great deal of interest. Upon his first visit to the Ottoman Sultan, his car was preceded by a band and a squad of French soldiers. The French soldiers had attached bayonets to the ends of their rifles, and the diplomat proceeded to the palace among this ostentatious crowd.

The Band Replaces the Mehterhane: Mızıkay-ı Hümayun

While European nation-states struggled to revitalize their armies, it was also felt necessary to undertake similar measures for the Ottoman army. Sultan Mahmut II abolished the Janissary troops because it had lost its military skills, become unruly and undisciplined, and continued to cause problems for the Ottoman Empire by acting independently. Further, its existence was a

ANKARA HAMİDİYE MEKTEBİ SANAYİ - MIZIKA BÖLÜĞÜ

33

BİR ÖĞRENCİ MIZIKASI ?

34

significant impediment to modernization. While the Janissary had once enjoyed great favor for a period, these troops were eradicated in a short time on June 16, 1826. In the wake of this event, permission to live was granted only to the members of the Janissary band. The new army was created under the name, Asakir-i Mansure-i Muhammediye. The European army advisors attempted to create an army which resembled that of European models in dress, equipment and organizational structure. However, an unforeseen problem emerged in the course of ceremonial marches caused these areas to be reevaluated. Creating suitable step patterns for mehter music became problematic for soldiers trained in European ceremonial marches. The sloppiness of the mehter ensemble marching in between the beats of the kös drum ruined the ceremonial parade. It was not possible to invent marching steps to the older style music which was played in unity. This problem was resolved by the concept of establishing a Western style military band to replace the mehterhane. The Mehterhan-i Hümayun was disbanded. In its place, the foundations were established for a military band and its conservatory, which later took the name, Mızıkay-ı Hümayun. The first fruit of this modernization trend appeared in the realm of music. It was during those years that the Ottoman Empire entered into the process of Westernization which would last for many years in areas such as individual, minority and women's rights.

The Ottoman dynasty produced many composers, due to the fact that musical training comprised one of the basic lessons that formed their childhood education. Sultan Selim III (1761-1808) was one of the royal composers who was able to demonstrate genius-level accomplishments. Sultan Selim had observed European women play organ and dance in the palace of his sister in Istanbul's Beşiktaş district, and subsequently invited European dancers to the palace in 1793 for a similar performance. Four years later in 1797, a performance of an opera was given in the Topkapı palace.

R. Ahmet Sevengil provided this and similarly important information and documentation in his four-volume masterpiece, Türk Tiyatrosu Tarihi (The History of Turkish Theater). In his second volume he adds that, "Thus it was that these contacts which were made with Western art would certainly broaden with the increase of contact with Western society. With the appearance of the spread of European-style entertainment in Istanbul's Beyoğlu district in the latter period of the reign of Mahmut II, we can see our increasing contact with Europeans in the first half of the 19th century. This period predates the pronouncement of the Tanzimat declaration and that of the decision to undertake the organization of the Ottoman state according to Western models.

INTRODUCTION AUX CHANTS TURCS
SEBA

HAMZA

Harmonice par C. GUATELLI

Autographe par Hadji Emin

Imprimerie impériale

French repertoire plays were performed as a form of entertainment in the houses of French families who lived in Istanbul, and many Turks were invited to these performances."

The Introduction and Influence of Polyphonic Music

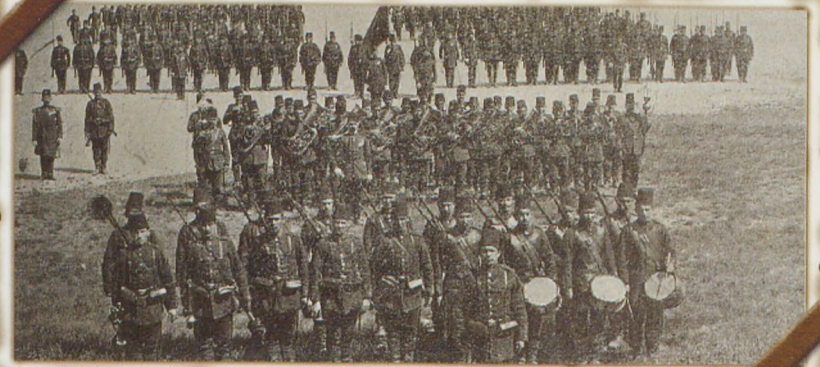
The true center of entertainment and performance arts was Istanbul's Galata and Pera districts. The founders and employees of the theaters in these areas were for the most part Italians and French who had settled in Istanbul, as well as Jews from Pera. In particular, Levantines played an important role in bringing Italian opera, ballet, and theatrical ensembles to Istanbul. In addition to the Levantines, there were also Greeks, Jews and Armenians who lived in Galata and Pera and who led a life outside of Ottoman lifestyle with their balls, carnivals and religious feasts. The population of 80,000 who lived in this area--out of which some 1000 were French--were patrons of performances such as opera, ballet, theater and circus. Located in this area were music stores which sold Western musical instruments ranging from laterna to piano and published musical notation of polyphonic musical works, music clubs and cultural institutions.

The Italian musician Guiseppe Donizetti, who was invited to Istanbul, was appointed to his position by Sultan Mahmud II. Donizetti came to Istanbul September 17, 1828 and remained in this position until his death in 1856. He achieved the rank of Paşa in the Palace. He accomplished important tasks such as training musicians to play Western instruments and establishing the Mızıkay-ı Hümayun.

Students first learned Western notation from Donizetti, then to play Western instruments such as violin, flute, trumpet and clarinet from other teachers who had been invited from Italy. In a short time, they attained the ability to play Italian songs. 6 months later, the first concert was given in the presence of the Sultan. The Askeri Mızıkay Okulu (School for Military Band) was officially opened in 1831 with the goal of training members of the military band. Musicians such as Yesarizade Necip, Osman, and İbrahim received their training at this school. The first Turkish band musicians were Albay Halil Efendi, Yarbay Atıf Efendi, and Kemal Galip Şemsi.

Ahmet Refik Sevengil summarizes the development of Mızıkay-ı Hümayun in Türk Tiyatrosu Tarihi II (The history of the Turkish Theater, vol. II) as follows:

"After the death of Donizetti, an Italian musician by the name of Pisani [Bizani?] directed the palace orchestra for a time. He was succeeded by Guatelli, who maintained this position for

HASSA ORDUSU PIYADE MIZIKASI

36

ERTUĞRUL ALAYI SÜVARİ MIZIKASI

37

many years. Guatelli was an orchestra conductor in an opera troupe which had come to give performances in Beyoğlu. After he was appointed to the palace he served as an orchestra conductor during the reigns of Abdülaziz and Abdülhamit and received the rank of Paşa. Dussep Paşa, who had lived in the palace during the period of Abdülhamit II's childhood, was appointed orchestra conductor by Abdülhamit in Guatelli's place. Later on, this duty was given to a Spaniard, Aranda Paşa [D'Aranda]. During the last years of Abdülhamit II, Turkish conductors directed the palace orchestra. This trend continued after the 1908 constitutional period. Safvet (Atabinen), followed by Zâti (Arca) and Zeki (Üngör) were Turkish conductors who directed the palace orchestra.

The palace orchestra which Sevengil discusses is in fact the Mızıkayı Hümayun. In the book, Mehterhane'den Bando'ya (From Mehterhane to Band), Pars Tuğlacı writes that upon the death of Donizetti in 1856, Necip Paşa continued this duty. Guatelli Paşa was subsequently appointed by Sultan Abdülaziz to replace Necip Paşa. Various sources confirm this information. Necip Paşa was again appointed to this position during the period of Abdülhamid II (1876).

After the declaration of the Turkish Republic, the ensemble was moved to Ankara in 1924, under the new name of Riyaseticumhur Muzika Heyeti. In Ankara, the Riyaseticumhur Muzika Heyeti (Western Music Ensemble) and the Incesaz Heyeti (Turkish Music Ensemble) engaged in separate activities. The present-day Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orchestra is a continuation of the former Riyaseticumhur ensemble.

MAHMUD ŞEVKET PAŞA

The Asker Marşı (Military March) composed by Ahmed Ağa is believed to be the first march composed by a Turk. However, the Asker Marşı is not the first march written for the Mızıkayı Hümayun. The marches which were composed by Donizetti and presented to the Sultan are of high artistic quality which have been preserved up to the present. These are actually the first examples of Turkish march repertoire. The Mahmudiye march was written in 1829, followed by the Cezayir and Mecidiye marches.

In later years, it became a tradition for every musician who became a conductor of the Mızıkayı Hümayun to com-

pose a march and to name this march in honor of the Sultan. The period in which Guatelli Paşa served as conductor was a productive period in which the number of Turkish marches increased significantly. Marches were composed for various reasons, the first of which was the Sergi Marşı (the Exhibition march) which was composed for the first Ottoman Industrial Exhibition which opened in the Sultanahmet Square on February 27, 1863. These marches were given names such as Sultan Aziz and Sultan Hamit for the Sultan in rule during the period. Guatelli's primary concern was to support and assist musicians who worked with him in the composition of Western style works and marches. During this period, the Ottoman palace housed the world's first and only female band ensemble.

The first band established outside of the Royal Military band was the Tophane Muzikası (Musical Ensemble of Istanbul's Tophane district) and in 1891 the students of the Tophane Sanat Okulu (Tophane Art School) began to work under the direction of yet another foreigner, Italo Selveli. Another such school band was the Bahriye Tersane Sanayi Okulu Çocuk Musikası (The Children's Ensemble of the Naval Dockyard Industrial School), established in 1889 which was comprised of the students from the Naval Vocational School. This "children's band" under the direction of the Italian conductor, Lombardi, did not last for long as the members were placed in naval service. Subsequently Ertuğrul, Mesudiye, Barbaros, Hamidiye Turgut established the Bahriye Tersane Muzikası (The Naval Dockyard Ensemble) from the core of bands which existed on naval installations such as Rodos, Basra and Çanakkale. The most famous naval band was the Ertuğrul Yatı Band (Ertuğrul Yacht Ensemble) established in 1905. Binbaşı Faik Bey was the first director of this ensemble. Later, Paul Lange created a successful ensemble which he directed.

Many bands were also created outside of Istanbul. Popular demand for bands led to the proliferation of school bands. Thus band ensembles in industrial schools were established in Izmir, Bursa, Konya, Skopje, and Thessaloniki. Band music and Western style ensembles were disseminated in lands which extended from Anatolia to the Balkans.

Marches on 78 rpm Recordings...(1903-1923)

The American record company, G.C.R. (Gramophone Concert Record, which was later to take the name "His Master's Voice"), began to make recordings in Istanbul in 1900. The company's first recordings became available in 1903. At approximately the same time, the German company, Favorite, entered production. While Turkish musicians were hesitant to lend their voices to recordings during these years, minority artists of Greek, Jewish, Armenian and Roma (Gypsy) origins entered the studios and made the first 78 rpm recordings. Among the features which are striking in the early period of 78 rpm record catalogues and collections are the presence of works such as polkas, waltzes, and marches, and the ensembles that played them. The ensemble entitled Garde de S.M.I. le Sultan which is presented to music lovers is the "Mızıkay-ı Hümayun" ensemble. There were 33 single-sided records made between the years of 1904-1911. Of these, 24 were marches with the remainder consisting of popular music of the day such as waltzes and polkas. Upon the agreement between the Mızıkay-ı Hümayun and G.C.R. and its subsidiary, Disc Pour Zonophone (D.P.Z.) to separate, Favorite made an agreement with Ertuğrul Yatı Orkestrası (L. Orch. du Yacht Imperiale Ertuğrul) and recorded 28 single-sided records with this ensemble. These recordings consist of a total of 19 marches and 9 popular musical works. Another important artist of Favorite was Hafız Yaşar Bey, a member of the Mızıkay-ı Hümayun. He sang 10 marches, accompanied by Turkish instruments. This firm also recorded 7 additional records with various singing artists.

The American firm G.C.R. continued their Istanbul activities under the label Disc Pour Zonophone. These D.P.Z. recordings have made it possible to hear the sounds of the Mızıkay-ı Hümayun today. Unfortunately, it is not possible to know for certain how many marches were recorded by the Mızıkay-ı Hümayun because no example of a published catalogue from D.P.Z. can be found. After the influence of D.P.Z. waned, G.C.R. record company increased in popularity after 1908 and made 18 single-sided recordings of the Sultan's band, under the name of 'Musique de la Garde Imperiale'. This series consists of 7 marches with the remainder consisting of popular dance music.

In those years, the Odeon Record company recorded its marches under the label of 'Orchestres Odeon'. It is extremely likely that the Odeon orchestra was a studio orchestra, comprised of

MANİSA ŞEMS-ÜL ARİFAN MEKTEBİ MIZIKA TAKIMI (39)

BAHRİYE MEKTEBİ ÇOCUK MIZIKASI (40)

members of Istanbul band and orchestras. The orchestra recorded 12 marches. The firm also had marches played by Turkish classical instrument ensembles. Hafız Ahmet Bey sang these marches, accompanied by a Turkish classical instrumental ensemble.

Orfeon Records was the first company to produce and manufacture records locally. This company began production after 1912 and followed Odeon's example by creating a large ensemble with the company's name and had the orchestra play marches. Artists such as Hafız Yaşar and Hanende İbrahim began to work with this company. The Grand Orchestra Orfeon recorded 12 marches. In addition, marches were recorded by artists such as Hafız Yaşar (8), Hanende İbrahim (7), Haim Efendi (12), Udi Selanikli Ahmet Efendi (3) and Pianist Madame Angel (2).

Ottoman National Marches

In the spring of 1831, the "Mahmudiye" or "Marche Imperiale Ottamane" was accepted as the first Ottoman National March. Upon the ascendancy of Sultan Abdülhamit to the throne in 1839, he commanded Donizetti to compose a march which in later years was known as the "Mecidiye March". During this Sultan's reign, the Mecidiye march was performed during ceremonies as a national march. When Sultan Abdülaziz ascended to the throne, Guatelli, who was the director of the Mızıkay-ı Hümayun at that time, composed the "Aziziye" march and presented it to the Sultan. The national march used during the long reign of Sultan Abdülhamid was composed by Necip Paşa. At the same time, the "Hamidiye" march was the first march with word. This march was also known as "Marş-ı Âli Hamidi" or "Marche de S.M. Imperiale Le Sultan Abdül-Hamid Han II". Upon the ascent to the throne of Sultan V. Mehmed Reşad, the polyphonic national march written by Italo Selveli called the "Reşadiye March" entered the march repertoire. The last Ottoman Sultan Vahideddin did not chose to have a march composed for him. For the period of his rule he used the "Mahmudiye March" which had been written by Donizetti for Sultan Mahmut.

Cemal ÜNLÜ

Sources:

- 1) **Türk Tiyatrosu Tarihi C. II (Opera Sanatı İle İlk Temaslarımız). (The History of Turkish Theater, Vol. II; Our First Contact with Operatic Arts).** Refik Ahmet Sevengil. Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi. Maarif Basımevi 1959. İstanbul.
- 2) **Musiki Sözlüğü (Music Dictionary).** Mahmut R. Gazimihal. Millî Eğitim Basımevi 1961. İstanbul.
- 3) **Mehterhane'den Bando'ya (From Mehterhane to the Band).** Pars Tuğlacı. Published by the author. 1986. İstanbul.
- 4) **Türk Musikisi Ansiklopedisi (The Turkish Music Encyclopedia).** Yılmaz Öztuna. Millî Eğitim Basımevi 1974. İstanbul.
- 5) **Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu (Turkish Theater in the Tanzimat and Despotic Periods).** Metin And. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Mars Basımevi 1972. Ankara.
- 6) **Osmanlı İmparatorluğu'nda Resmî Marşlar (Padişah Marşları) (Official Marches of the Ottoman Empire [Marches of the Sultan].** Suha Umur. Tarih ve Toplum Dergisi 35 İletişim Yayınları Kasım 1986. İstanbul.

The Conception and Preparation of the Ottoman Marches Album

The inspiration for this album was Muammer Karabey's acquisition of a 600-piece record collection in winter 1997. These records from the pre-Modern Turkish Republic period comprise important recordings which may never again be encountered in a single collection. The idea for this album was that of M. Karabey himself when he merged 15 recordings of marches that were found among extremely well-preserved and little-played records with other records which already existed in his own collection such as Ordu Marşı (Military March) and Sevastopol Marşı (Sevastopol March).

The first owner of the 600-piece record collection, Hamid Paşa of the Beylerbeyi Military General Staff [Beylerbeyli Erkânıharp Feriki] lived from 1859-1934, and was an Ottoman general who served in the 93 War (The Crimean war of 1853) and at the Syrian front. His son was Behzat Bayer, who was a director in the Central Bank and was also a composer and kanun player. After Behzat's death, these recordings passed from Behzat's family to M. Karabey.

We chose items for this album according to criteria such as the importance of the composer, the degree to which the march was beloved or well-known, and whether or not it was in the style of the Mızıkay-ı Hümayun (Palace Band). This led to including items which would not normally be considered for selection such as recordings of Ottoman marches which were played by French bands. The only recording in this album from the period of the Modern Turkish Republic is the Cezayir March. We included the recording of the Necip Yakup Orchestra in this anthology, due to the fact that we didn't want to exclude an extremely important march from the perspective of Turkish history and band repertoire. Space was also set aside for "marches played and sung by Turkish classical instrumental ensembles" which was an interesting and widespread practice in that period. With the goal of making valuable and complete "documentation" available for

Halepte açılan bir sergide askeri mızıkâ

42

BURSA HAMDİ SANAYİ MEKTEBİ öğrencileri ve mızıkâ takımı

43

future reference, special care was taken in this album to provide the name of the firm, catalogue number, approximate date of pressing, and the name of the technician on these recordings. This was made possible by the careful work of firms such as D.P.Z. and G.C.R. in particular, and by those who inscribed similar information in ciphers on the records. Due to this practice, it is possible to know the recording engineer, date and place.

Three marches on this recording (Vicdan-ı Muazzam, Vatan Marşı, and Şefkat Marşı) were transferred from analog tape. Mr. Murat Bardakçı, who helped us in the genesis of this project, was especially gracious to share with us these extremely important marches from his archives. It proved to be possible to discover which firm it was that had made this recording and who the singer was for the first march. It is highly probable that the Mızıkay-ı Hümayun performed the second two marches, but it was not possible to determine which firm recorded them. As these two marches do not appear in Odeon or Favorite catalogues, we can forward the hypothesis that it is possible that these were recorded by D.P.Z. or G.C.R.

One of the important issues which we encountered in the course of preparing this recordings was the question of how to designate the palace band which performed these marches. In the end we preferred the orthography, Mızıkay-ı Hümayun. While making this choice, there were two references for this particular name which is found in old and new sources under different orthography. These are in accord with today's common usage and with that used in M. Rağıp Gazimiha's Musiki Sözlüğü (Dictionary of Music).

This album is a modest but fitting choice for music lovers, music historians, band music aficionados and music archives during the celebrations of the 700th anniversary of the founding of the Ottoman Empire. As an example of "live sound", this recording will also shed light on the final period of the approximately 200-year era which signaled a change towards westernization trends for a culture which possessed the world's oldest military music tradition. Ottoman Marches album enables you to experience the audio dimension-a dimension which is the primary characteristic of the art of music-of this "theoretical period" and

of a genre of music that contemporary researchers have attempted to evaluate solely from notation and written sources.

As told by Leyla Hanım:

..."In the rehearsal room (meşkane) the band and orchestra ensembles rehearsed 2 days a week, while the ince saz and kaba saz rehearsed one day a week. Western music was learned with notation, while our music [Turkish classical] was learned without written notation. Of our teachers, I knew only Necip Paşa and Kadri Bey. All of the instrumental ensembles of the harem were exceptional. Female kalfa (those of the rank of assistant master) and mabeyn (those who formed the principle staff of servants of the palace) instrumentalists played as well as the men. Upon the birth of Prince Vahdeddin Efendi the mabeyn band played in the garden, while the harem ensemble played at the garden gate and then behind a folding screen. In order to hear what the male musicians were saying, they sent us and a few children to the band. The men expressed their appraisal of the performances, and said with amazement, 'How can women play so extraordinarily well? It would be fitting to say that they play better than us.' We immediately ran to give the good news to the kalfas who were pleased. After the royal march they played Traviatta which was very popular at the time, and perhaps also played Guillame Tell. It was in fact very wonderful.

There was a Western classical orchestra made up of 60 girls: when those who were invited to the ensemble were to perform, the Sultan's harem uniform consisted of semi-official dark blue pants, a dress with a straight collar with buttons in the front and a fes. The conductor was positioned in front of approximately 60 girls. Along the side of the entrance hall, they placed their sheet music on music stands and stood at attention. The ensemble began to play when the ensemble's female director gave a signal with a short wand. The girls who played violin, cello and contrabass in the orchestra also performed in the band. These intelligent and

talented girls were skilled to the extent that each of them can play several different instruments. They played operatic and other difficult pieces until it is time for their dance lessons. They performed their dances dressed in old European costumes. These performances consisted of dances from former times such as Spanish dances with castanets, dances with a tambourine, footwork dances from Ireland, pantomime, comedy, and the light and volatile dances of professional dancers..."

Harem'in İyüzü (Life in the Harem). Leyla Saz. Sadi Borak, editor.
Milliyet Yayınları Tarih Dizisi. Ağustos 1974. İstanbul.

Translated by **Sonia Seeman**
Ethnomusicologist,
University of California, Los Angeles

(44)

ZUHAF BORAZAN NEFERİ

Radio İdareci tarafından tertip edilen "Tarihi Türk Marşları" programı büyük bir alaka uyandırmış. «Sivastopol» şarkısından başlayarak, «Amalimiz, el-kârmız», «Kalkın ey ehli satam», «Ordumuz eni yemin» gibi yakın tarihten hâlâ hatıralarını taşıdığımız tarihi marşlar Cumhuriyetin Ban-

dosu tarafından çalınmış ve bu vesile ile Rifat, Faik, Mehmet Ali ve Zati (Beyler) gibi eski Muzikai Hümayun'a mensup değerli birçok musikînasların isimleri de hatırlanmıştır. Bu vesimde dinleyicilerin büyük ilgi ve istekleriyle son zamanlarda bando ile tekrar edilen bu konserleri İhsan Küncer tarafından idare edilirken görüyoruz.

(45)

16 Nisan 1942
Radio Mecmuası

Muammer Karabey: 1935 yılında Gaziantep - Kilis'de doğdu. Bu ilde geçen ilk ve orta eğitim yıllarından sonra, 1960 yılında İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) Yüksek Makine Mühendisliği Bölümünü bitirdi.

Güneydoğudaki bu önemli kültür merkezinde Türk halk musikisi ve sanat musikisi zevkini alarak yetiştirdi. Ortaokul ve lise eğitimi sırasında halk türkülleri korolarında bağlama çalıp türkü söyledi. Zaman içinde musiki ile olan ilişkisini, 'iyi bir dinleyici olabilme' noktasında tutmayı yeğledi. Çocuk yaşlarda edinilen musiki sevgisi taş plak ve gramofona ilgili bir gönül bağına dönüştü. Bu yakın ilgi kendisini günümüzün en ilginç koleksiyoncularından biri yaptı. Sayısı 3000'ni geçen çok seçkin bir taş plak koleksiyonunun sahibidir. Bu plaklardan yüz kadarını Tamburi Cemil Bey'in çeşitli firmalarca yayınlanmış ender bulunan plakları oluşturur. Ayrıca 200 kadar fonograf silindirine (kovan), 2 adet çalır durumda fonografa ve 20 kadar çok iyi durumda bulunan gramofona sahiptir. Yakın zamanda silindir kovanlarından albümler hazırlama projesini gerçekleştirmek üzere çalışmalar yapmakta olan M.Karabey'in önemli bir özelliği arşiv ve birikimini inandığı kurum ve kişilere açmasıdır. Amaçlarından biri de; sahibi olduğu bu değerlerin geleceğe kuşakların, sanat ve musiki araştırmacılarının yararlanabileceği duruma getirebilmektir.

Collector M. Muammer Karabey was born in 1935 in Kilis, near Gaziantep. After completing his primary and secondary education in the region, he completed university studies at Istanbul Technical University, Department of Mechanical Engineering. A love for music which was inculcated during his childhood turned into a passion for 78 rpm recordings and gramophones. This close connection led him to build one of the most interesting collected in existence today. He is the owner of over 3000 well-selected 78 rpm recordings. He also possesses up to 200 cylinder recordings, 2 cylinder players and 20 well-preserved gramophones. Mr. Karabey is now doing preparatory work on a project for recording cylinder recordings in the near future. An important characteristic of his archive and collected materials is that they are open to trusted organizations and private individuals. As an individual who possess this valuable resource, one of his goals is to bring about a situation which will be beneficial to future generations of art and music researchers.

NOTA-FOTOĞRAF VE BELGELER

UĞUR GÜRACAR

5, 7, 15, 17, 20, 31, 35

FARUK TUNA

1, 2, 8, 9, 14, 18, 19, 21, 22, 26, 27, 37, 40

CEMAL ÖNLÜ

3, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 16, 28, 29, 30, 34, 45,
(Ön Kapak: Mızıkla Takımı), (Sayfa 1)

YAPI KREDİ VEDAT NEDİM TÖR MÜZESİ KOLEKSİYONU

23, 32, 33, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44, (Ön kapak: Atlı borazancılar)

NAİM ARNAS KOLEKSİYONU

24 (Arka Kapak: Osmanlı Arması)

ASKERİ MÜZE KOLEKSİYONU

25

PLAKLAR

Murat Bardakçı 18,19,20

Osmanlı Marşları albümüne
önemli katkı ve yardımları olan;
Sayın Muammer Karabey,
Sayın Murat Bardakçı,
Sayın Şennur Şentürk,
YapıKredi Vedat Nedim Tör Müzesi,
Sayın Uğur Güracar,
Sayın Faruk Tuna,
Sayın Sonya Tamar Seeman,
Sayın Cemal Ünlü...
Sonsuz teşekkürlerimizle...

❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦

1.	Resadiye Marsı Besteci: İtalo Sèhelli Odeon Orkestrası Odeon Record 54745 [Kayıt tarihi 1910 ?]	(2.55)	12.	Marche Hamidi Besteci: Necip Paşa Sesiendirler: Odeon Saz Heyeti... Odeon Record: 54142 [K.Tarihi 1908-1912 ?]	(2.51)
2.	Mebusan Marsı Besteci: Mehmed Zati Bey [Arca] Müzikayı Humayun Orkestrası (Bandosu) [Kayıt tarihi 1909 İstanbul.]	(3.18)	13.	Marche Vatan Besteci: İsmail Hakkı Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Orfeon Record 10201 [K.Tarihi 1912-1916 ?]	(3.58)
3.	Millet-i Osmanî Marsı Besteci: M.Zati Bey Müzikayı Humayun Orkestrası [K.Tarihi 1909 İst.]	(2.52)	14.	Marche Yedigüven Millet Besteci: İsmail Hakkı Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Orfeon Record 10202 [K.Tarihi 1912-1916 ?]	(3.04)
4.	Askerî Marsı Besteci: M. Zati Bey Müzikayı Humayun Orkestrası Disc Pour Zonophone X 100024 [K.Tarihi 1904 İst.]	(2.43)	15.	Giresunlu Önde: Yasar Girenel (Giresunlu Marsı) Besteci: Rifat Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Favorite Record [?] [K.Tarihi 1906-1910 ?]	(3.10)
5.	İzmir Marsı Besteci: Mehmed Ali Bey Odeon Orkestrası... Odeon Record 31852 [K.Tarihi 1908-1912]	(3.32)	16.	Ordu Marsı Besteci: İsmail Hakkı Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Favorite Record 1-55367 [K.Tarihi 1909-1911?]	(3.15)
6.	Arap Marsı Besteci: Zahariyadis Odeon Orkestrası... Odeon Record 31890 [K.Tarihi 1908-1912 ?]	(3.10)	17.	Vizâni Muazzam Besteci: Leyla Hanım Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Favorite Record 1-55370 [K.Tarihi 1909-1911]	(2.47)
7.	Cezayir Marsı Besteci: ? Müzikayı Humayun Orkestrası... Columbia 18522 [K.Tarihi 1930-34 ?]	(1.24)	18.	Selâk Marsı Besteci: Calisto Guatelli Paşa Sesiendirler: [?] [?] [K.Tarihi 1904 ?]	(2.24)
8.	Plevne Marsı Besteci: Mehmet Ali Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti G.C.R. [K. Tarihi 1910] [?]	(3.08)	19.	Vatan Marsı Besteci: ? Sesiendirler: Müzikayı Humayun [?] [K.Tarihi 1904?]	(2.45)
9.	Vive Constantinople Marche Besteci: [?] Müzikayı Humayun Orkestrası Disc Pour Zonophone X 100013 [K. Tarihi:1905 İst.] (2.37)		20.	Osman Pascha Marche Besteci: Rifat Bey Armonize ederek çok seslendirler: Guatelli Paşa Sesiendirler: Odeon Orkestrası Odeon Record. 31884 [K.Tarihi 1908-12 ?]	(2.48)
10.	Marsı Âli Hamidi Besteci: Abdülhamid Han III [Marche Hamidi] Besteci: Necip Paşa Müzikayı Humayun Orkestrası O.P Zonophone X 100025 [K.Tarihi 1904]	(2.58)	21.	Hafız Yaşar Marsı Besteci: İsmail Hakkı Bey Sesiendirler: Hafız Yaşar Bey ve Saz Heyeti Favorite Record 1-55411 [K.Tarihi 1909-1911 ?]	(2.48)
11.	Marche Khedivie Besteci: Toni von Goring Sesiendirler: Odeon Saz Heyeti Odeon Record 54107 [K.Tarihi 1908-1912 ?]	(2.37)			

KALAN

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

